

РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД
ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ
Бр. 30-68/2024-9
1.3.12-2024 год.
БЕОГРАД

Републички завод за заштиту споменика културе

**СТУДИЈА О НЕПОКРЕТНОМ НАСЛЕЂУ УНИТАР ГРАНИЦА
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА БУДУЋЕ СОЛАРНЕ ЕЛЕКТРАНЕ КЛАДОВО ГЕЈТ**

септембар – децембар 2024.

Студија је израђена на основу уговора склопљеног између Републичког завода за заштиту споменика културе Београд и „ERG Renewables d.o.o. Beograd“, потписаног у септембру 2024. године (број Републичког завода за заштиту споменика културе: 30-68/2024_4 од 02.09.2024; број „ERG Renewables d.o.o. Beograd“: ERG-RW-U_058 од 21.08.2024).

Студију припремили:

Естела Радоњић Живков, етнолог – саветник

Љубица Димитријевић, етнолог - саветник

Александар Стаменковић, археолог – стручни сарадник

Дуња Свилар Дујковић, историчар - стручни сарадник

Владимир Божиновић, историчар уметности – виши стручни сарадник

Филип Јухас, арх. техничар

Михајло Џамтовски, археолог

В.Д. Директора

Горан Васић

Садржај

1.	Увод	3
1.1	Предмет и циљ студије	3
1.2	Територијални оквир студије	3
1.3	Методолошки приступ	5
2	Одлике простора	5
2.1	Историјат простора	5
2.2	Географске одлике	7
3	Културно наслеђе	7
3.1	Непокретно културно наслеђе општине Кладово	8
3.1.1	Непокретна културна добра	10
3.1.2	Добра која уживају претходну заштиту	19
3.2	Културно наслеђе ширег посматраног простора	20
3.2.1	Историјско уметничко културно наслеђе	20
3.2.2	Народно градитељство	26
3.2.3	Знаменита места и меморијални споменици	54
3.3	Културно наслеђе простора будуће соларне електране са инфраструктурним објектима и прикључцима	63
3.3.1	Археолошко културно наслеђе	63
3.3.2	Историјско уметничко културно наслеђе	74
3.3.3	Народно градитељство	74
3.3.4	Знаменита места и меморијални споменици	74
4	Предлог мера техничке заштите	75
4.1	Посебне мере техничке заштите на основу истраживања простора	75
	ЛИТЕРАТУРА	76

1. Увод

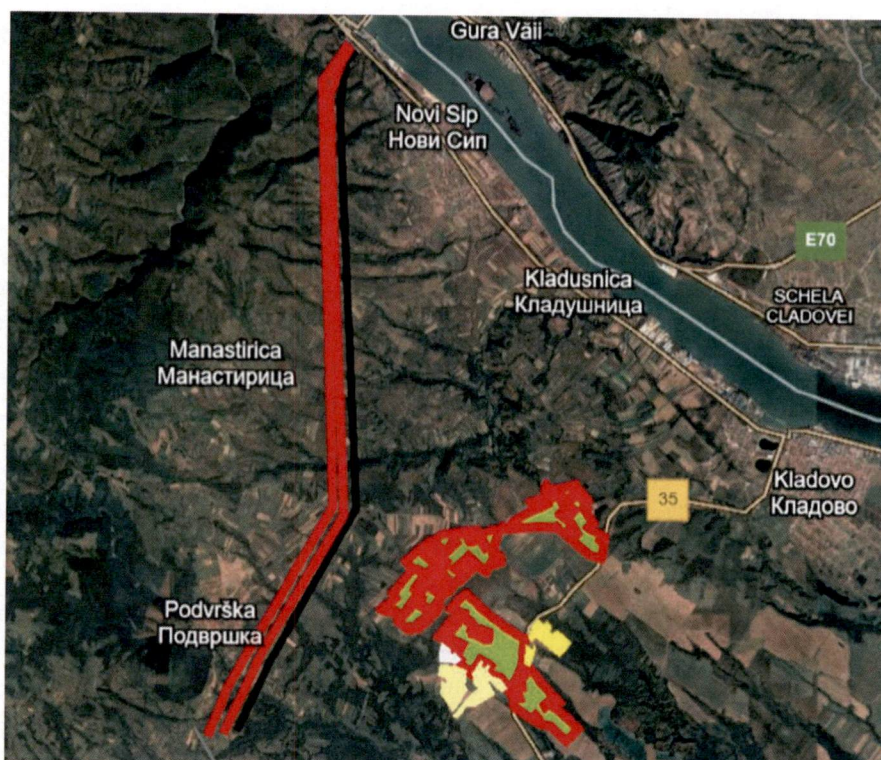
Основ за израду Студије непокретног културног наслеђа су Услови о мерама заштите културног наслеђа на подручју Плана детаљне регулације соларне електране „Kladovo solar gate“ на територији општине Кладово које је издао Завод за заштиту споменика културе Ниш (број: 1609/2-02 од 26.10.2022. године)

1.1 Предмет и циљ студије

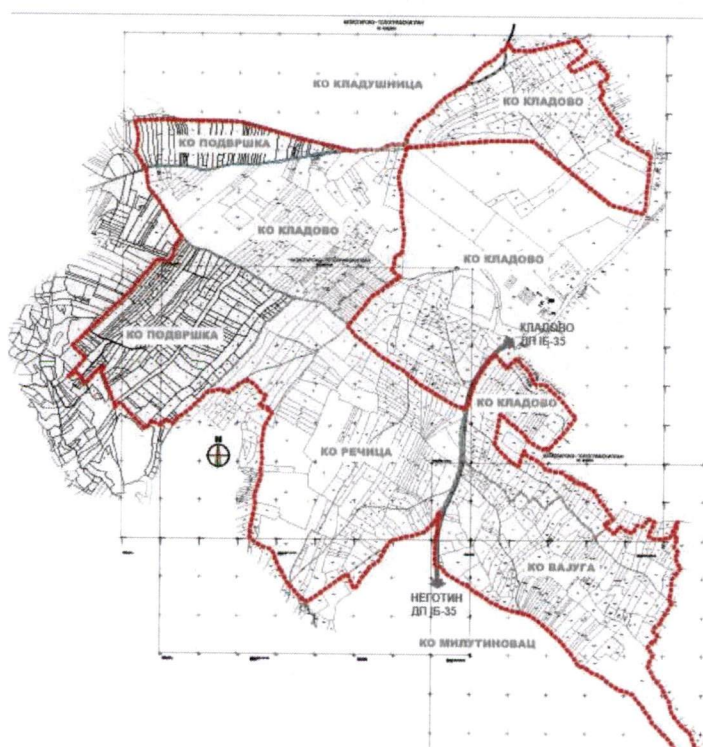
Програмски задатак за израду Студије заштите има за циљ да истражи предметни простор, идентификује објекте који потенцијално имају споменичка својства, утврди режим и мере заштите које је потребно испоштовати приликом изградње соларне електране, као и да се сагледају ризици и утицаји планираних радова на евидентирана добара у обухвату Студије. Студија заштите треба да целовито документује културну баштину у обухвату; утврди мере на основу којих је могуће планирати истраживања и заштиту културно-историјске, природне и духовне баштине; идентификује културно-историјске пределе и трагове култура у пределу, односно карактеристичне интеракције човека и природе у овом простору и да утврди мере очувања и заштите културног пејзажа. Студија заштите, полазећи од стања просторне и културно-историјске баштине и обима планираних радова, треба да садржи смернице за заштиту културног наслеђа, режим заштите и услове под којима је, са конзерваторског аспекта, могуће извести планиране интервенције.

1.2 Територијални оквир студије

Потенцијално културно наслеђе је истражено на подручју Плана детаљне регулације соларне електране Кладово гејт. Простор је подељен на два дела: простор потенцијално директно угрожен изградњом соларне електране (слика 1) и шири простор коју обухвата целе катастарске општине на којима ће бити изграђена електрана (слика 2). За локалитете и објекте који потенцијално имају споменичка својства предлагане су детаљне мере техничке заштите, док је шири простор обухвата у целости истражен и у Студији су дати: положај, вредновање и предлог општих мера заштите.

Слика 1: Простор будуће соларне електране са инфраструктурним објектима и прикључцима

Слика 2: Просторни обухват ширег простора

1.3 Методолошки приступ

Пре увида у простор на коме се врши теренско истраживања обављено је кабинетско прикупљање и анализа постојеће документације и грађе које се односе на део територије општине Кладово. На основу доступних података може се закључити да је поменути простор у прошлости био густо насељен, али да је недовољно истражен. На основу расположивих података прикупљених из литературе и документације службе заштите културних добара о непокретним културним добрима, као и евидентираним добрима, сачињен је план истраживања подручја у оквиру обухвата предметног Плана. За потребе израде Студије извршена је детаљна перспекција простора на коме је планирана изградња соларне електране са пратећом инфраструктуром. Циљ овог истраживања био је да се утврди постојање и стање потенцијалног културног наслеђа, као и степен његове угрожености.

Поред истраживања археолошког наслеђа, анализирана су и друга потенцијална непокретна културна добра. Након кабинетског истраживања литературе, архивске грађе и доступне документације, уследило је рекогносцирање терена са прелиминарном валоризацијом.

Теренска перспекција пре почетка инфраструктурних радова представља најбољу праксу заштите простора, јер омогућава:

- минималну могућност обустављања радова,
- што мања одступања од планиране изградње, и
- спречавање ненамерне девастације или уништења културног наслеђа.

Овај приступ је посебно важан у случају археолошких локалитета који, због своје природе, често остају непримећени јер се налазе испод земље или на тешко приступачним местима. Најадекватнија заштита оваквих локалитета подразумева њихово систематско истраживање ради утврђивања стратиграфије, хронолошког контекста, значаја и времена настанка материјалне културе.

Циљ истраживања био је прикупљање података неопходних за израду документације и валоризацију споменичких вредности добара која би могла бити директно или индиректно угрожена планираном изградњом.

На основу спроведене теренске перспекције и неструктивних метода документовања, утврђено је следеће:

На посматраном подручју нема утврђених непокретних културних добара, нити евидентираних добара или оних која уживају претходну заштиту.

2 Одлике простора

2.1 Историјат простора

Први сачувани писани подаци о граду на простору данашњег Кладова потичу из прве половине 12. века. Арапски географ Мухамед ел Идриси у свом делу помиње Новиград (Neocastrum), који се налази на доњем Дунаву, у околини богатој воћњацима и виноградима и наводи да је удаљен дан и по од Видина. Новиград се помиње и у повељама угарског краља Жигмунда издатим пред поход

на Никопол 1396. године, а истоветан топоним заступљен је и у документима и путописима насталим у периоду од 14. до 18. века.

Не може се прецизно утврдити када је простор данашње општине Кладово постао део Османског царства. Поједини истраживачи сматрају да се то догодило после турске победе у Никополској бици 1396. године, и да се тада нашао у саставу новоформираног „крајишничког“ Видинског санџака. Према једном турском извору, у надлежност видинског санџакбега потпадао је простор од Видина до Голупца и његова дужност била је да чува турску власт у свом санџаку и да потчини још неосвојене земље тог подручја. Поједини историчари сматрају да се кладовска област налазила у саставу српске деспотовине од 1427. до 1439. године, а да је након тога потпала под турску власт.

У време султана Сулејмана Величанственог после освајања Београда 1521. године, Османска царевина је започела припреме за поход на Угарску. У склопу ових припрема Балибег Јахјапаша је 1524. године, на десној обали Дунава, започео градњу тврђаве Фетхислам. Тврђава је била добро опремљена са посадом од 410 људи што јасно сведочи о њеном значају.

Информације о овом простору из времена османске власти добијамо из турских катастарских пописа – дефтера, кратких и сумарних пописа које је водило Османско царство. На основу збирног пописа Видинског санџака из 1530/31-1535. године у нахији Фетхислам живело је искључиво влашко становништво и ова нахија обухватала је 101 село са 2140 домаћинстава. У истом попису спомињу се села: Горња Подвршка, Средња Подвршка, Доња Подвршка и Валуга.

У време Великог бечког рата Аустријанци су на кратко, од 1688. до 1690. године, држали подручје на десној обали Дунава и тврђаву Фетхислам. У периоду од Пожаревачког до Београдског мира (1718-1739) простор данашње општине Кладово налазио се под влашћу Хабзбуршке монархије. По одредбама Пожаревачког мира, којим је завршен први аустро-турски рат у 18. веку, Хабзбуршка монархија је добила, између осталог, и територије омеђене река: Савом, Дрином, Дунавом, Тимоком и Западном Моравом. „Краљевина Србија“ опстала је до Београдског мира 1739. године, када је после другог аустро-турског рата (1737-1739), Турска успела да врати све области јужно од Саве и Дунава и део Влашке. И у трећем аустро-турском рату, познатијем под називом „Кочина крајина“, Аустријанци су на кратко 1789/90 завладали тврђавом и кладовским крајем.

У време Првог српског устанка (1804-1813), на простору источне Србије највеће борбе су вођене током 1807. године. Устаничка војска, јачине око 6500 људи, под командом Карађорђа и Миленка Стојковића, борила се против видинског Мула-паше, који је располагао са око 15000 војника. Устаницима је у помоћ притекао и руски одред од 1500 војника под командом генерала Исајева. До одлучујуће битке дошло је 1. јула код Штубика, када је турска војска потучена и приморена на бекство. Устаници су успоставили сарадњу са руским одредима на левој обали Дунава и изоловали турске снаге на линији Адакале-Кладово-Видин. У лето 1813. године турска војска напала је са три стране устаничку Србију. Након погибије Хајдук Вељка Турци су брзо запосели Неготин, Брзу Паланку, Кладово, Текију и Пореч.

Коначно присаједињење простора Кладова и Кључа српској држави решено је Хатишерифом из 1833. године. Овим документом Србији је употпуњен већ раније стечени аутономни положај и извршено је прикључење шест нахија ослобођених у Првом српском устанку: Крајинска, Црногорска, Параћинска, Крушевачка, Старовлашка и Подрињска. Кнез Милош Обреновић је посетио Кладово већ наредне 1834. године и лично учествовао у сређивању прилика у присаједињеним крајевима: откупљивао је турске воденице и ливаде, градио путеве, радио на регулацији села и градова. Турска посада у тврђави Кладово остала је до 1867. године када је посебним Портиним ферманом упућеним кнезу Михаилу Обреновићу управа над утврђењима Шапца, Београда, Смедерева и Кладова уступљена кнезу и српској војсци.

У време Првог светског рата (1914-1918) простор данашње општине Кладово налазио се у бугарској окупационој зони и био је од новембра 1915. године укључен у Моравску војно-инспекцију област. Нова власт је на свим нивоима вршила бугаризацију: чиновницу су довођени из Бугарске, настава се одвијала на бугарском језику, излазила је бугарска штампа, презимена су добијала бугарски завршетак -ов. Истовремено над српским становништво су извршени бројни злочини, мучења и убиства, док је велики број интерниран у логоре. Након успешног пробоја Солунског фронта у септембру 1918. године, српска војска је успешно напредовала ка Србији. Простор Источне Србије је ослобођен до краја октобра, а Прокламацијом краља Александра Карађорђевића о уједињењу од 1. децембра 1918. године нашао се у саставу новоосноване државе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Током Другог светског рата (1941-1945) простор данашње општине Кладово био је под немачком окупацијом и чинио је део Недићеве Србије. Тврђава Кладово коришћена је као немачка база и затвор. Код села Вајуге на Дунаву 22. септембра 1944. године среле су се јединице совјетске Црвене армије и 9. ударне бригаде и заједничким снагама кренуле у ослобађање од непријатеља.

2.2 Географске одлике

Општина Кладово припада Борском округу и целини познатијој као Кључ у Тимочкој Крајини. Са јужне и западне стране је окружују општине Неготин и Мајданпек, а северно је већим делом омеђена реком Дунав, која је и државна граница са Румунијом. На 629 км² површине, општина Кладово има 23 насеља: Кладово и Брза Паланка градског су типа, а остала су сеоске средине. Уз обале Дунава смештено је 18 насеља: Текија, Нови Сип, Давидовац, Кладушница, Кладово, Костол, Мала Врбица, Велика Врбица, Ртково, Корбово, Вајуга, Милутиновац, Велесница, Љубичевац, Грабовица, Река, Брза Паланка, Купузиште, док се у средишту налазе пет насеља: Петрово село, Манастирица, Подвршка, Речица и Велика Каменица.

Територија општине Кладово претежно припада брдско планинском рељефу, док изузетак представљају најисточнији делови општине који чине део Влашко-пантијске низије. У геоморфолошком смислу, територија општине се може поделити на две целине: Доњи Кључ (низија Кључа, дунавске терасе и алувијална равна Дунава) и Горњи Кључ (брдско-планински терен планине Мироч). Надморска висина општине Кладово варира од 20m на ушћу Слатинске реке у Дунав до 626m на планини Мироч.

Клима општине Кладово је умерено-континентална са јасно израженим годишњим добрима и великим температурним амплитудама током године. Падавине су просечне за овај део Србије, а снежни покривач се знатно дуже задржава у брдско-планинском делу општине него у приобаљу.

Најзначајнији хидролошки ресурс овог простора је река Дунав која кроз општину Кладово протиче у дужини од 91km, пролазећи кроз две потпуно различите морфолошке целине: Ђердапску клисуру (Велики и Мали Казан и Сипска клисура) и низијски део у коме је Дунав створио свој највећи меандар.

3 Културно наслеђе

Територија општине Кладово је одувек била погодна за живот. Током свих периода људског постојања овај простор је био насељен. О траговима многих народа, цивилизација и држава сведоче бројни културни артефакти пронађени на овом простору. Данас је општина Кладово богата културним наслеђем које сведочи о дугој и бурној историји овог краја. Најзначајнији културно-

историјски споменици у Кладову и околини везани су за римски период, али и за касније епохе, што је резултат стратешког положаја овог подручја на обали Дунава.

Обалом Дунава пролазио је Римски Лимес. Као сведочанство некадашње војне границе моћног Римског царства остали су бројни археолошки локалитети. Један од најзначајнијих споменика је Трајанова табла, која потиче из времена римског цара Трајана, подигнута у знак сећања на изградњу пута преко Ђердапске клисуре и успешан војни поход на Дакију у 2. веку нове ере. Овај камени натпис уклесан у стени дуж Дунава представља изванредно сведочанство о римском инжењерству и војним подухватима. Још један значајан споменик је римски мост преко Дунава, који је такође изграђен у време Трајана. Иако је данас углавном сачуван само као археолошки остатак, овај мост је био импресивна грађевина која је повезивала обале и олакшавала кретање римске војске и трговину.

Тврђава Фетислам, изграђена у 16. веку за време османске власти, један је од најупечатљивијих историјских споменика историје у Кладову. Ова тврђава је првобитно служила као војна база за одбрану територија и контролу речног пута и данас је значајна туристичка атракција. Састоји се од малог и великог утврђења, а кроз векове је представљала важну стратешку тачку у борбама за превласт у региону.

Кладово је такође познато по археолошким налазиштима у оквиру Националног парка Ђердап, где су откривене праисторијске насеобине, што указује на дуг континуитет насељавања.

Изградњом хидроцентрале Ђердап многи археолошки локалитети су потопљени, док су највреднији, као што је Трајанова табла измештени.

Осим тога, локална култура обухвата и традиционалне манифестације, народне обичаје и гастрономију овог краја. Фолклор, музика и локалне светковине одражавају дух и историјску разноликост Кладова, чинећи га важним местом за очување културног идентитета и привлачење посетилаца.

3.1 Непокретно културно наслеђе општине Кладово

Археолошко наслеђе

Укупан број познатих археолошких локалитета на територији општине Кладово је 61. Од тога, периоду палеолита припада један, можда два локалитета. Периоду мезолита такође припада један, можда два локалитета. Периоду неолита припада девет локалитета, а периоду бакарног доба 19. Из бронзаног доба потиче 27 локалитета, док из гвозденог 33. Антици припада 25 локалитета, средњем веку 21 и периоду османске владавине припада четири локалитета.

Када се узме у обзир чињеница да је на територији општине Кладово постојао велик број археолошких локалитета, који су у скоро сваком примеру били насељавани у више различитих епоха, тј. да је велика већина налазишта вишеслојна, може се приметити да је ова област била изузетно динамична током свих епоха човечанства. Проблематично је то, што је огроман проценат ових локалитета заувек потпуно или делимично уништен растом нивоа Дунава и самим би се свако могуће место са траговима људске активности из било које минуле епохе требало чувати са посебном пажњом, јер не преостаје превише локација на овоме простору које би могле нешто више да кажу о прошлости територије општине Кладово.

Историјско уметничко наслеђе

На посматраном подручју поред утврђених непокретних културних добара која поседују историјско уметничке вредности има и других објеката за која може да се претпостави да имају споменичка својства. То су објекти сакралне архитектуре: цркве и манастири, као и објекти профане архитектуре који се могу наћи у Кладову или другим већим местима у општини. У неколико села општине Кладово, као и у самом Кладову цркве су из 19. века и може се претпоставити постојање споменичких својстава.

Народно градитељство

Сеоска насеља овог простора су збијеног типа. Куће, али и други стамбени и привредни објекти су збијени, распоређени уз вијугаве сокаке. Села су често подељена на крајеве или мале. Доминантан тип куће која се градила током 19. и све до средине 20. века је кућа брвнара. Старије куће брвнаре грађене су од затесаних облика које се на угловима спајају „на ћерт“. Спој на нешто млађим, такође из 19. века је „на кључ“. Крајем 19. века и кроз 20. век и даље се граде брвнаре али у бондручној конструкцији, тако што су брвна унизана у стубове. Брвна су затим облепљена блатним малтером и кречена. Куће су најчешће троделне, мада има и дводелних кућа старијих по настанку. Једна од главних особина су тремови подужни или скраћени. Ређе се налазе куће са ћошкама, док су тремови који се завршавају креветом или јазлуком доста чести. На тремовима су луци. Специфичног овог простора су луци који немају полукружни већ више облик полуелипсе. Осим куће у дворишту има још зграда. Свако двориште поред куће има и кош, кошару, стасину или стају. Сви ови објекти су грађени од дрвета.

Данашња гробља су заснована у 19. веку. Свако насеље има своје гробље. Старији споменици су делимично очувани, мада је сахрањивање по родовском принципу настављено до данашњих дана.

Село Вајуга је збијеног типа подељено у два краја. У питању је старије насеље које је забележено на старијим картама 1736. године.

Атар села Подвршка захвата слив горњег и средњег тока Подвршке реке где се куће налазе са обе стране реке. Кућа има и на некадашњим салашима. Село је смештено уз реку, под врховима Велика и Мала Чука.

Село Речица је најмање село у Кључу. Смештено је на заравни између Подвршке Реке и Речице.

Меморијално наслеђе

На територији општине Кладово налази се већи број ратних меморијала: споменика, јавних спомен обележја, спомен чесми, спомен плоча и спомен бисти. До сада није извршена свеобухватна евиденција меморијала, али на основу истраживања и прикупљених података за поједина насеља општине Кладово можемо констатовати да је већина ратних меморијала посвећена НОБ-и (Други светски рат). На основу документације Републичког завода за заштиту споменика културе и Завода за заштиту споменика културе Ниш евидентирано је 37 ратних меморијала, од којих је 16 посвећена НОР-у (највише је споменика и спомен чесми), 16 је посвећено страдалима у Првом и Другом светском рату, 3 су посвећена страдалима у Првом светском рату, док је од преосталих 2, један посвећен Кочи Анђелковићу, а други страдалима у ратовима деведесетих.

3.1.1 Непокретна културна добра

Велико Голубиње, АН 66

Локалитет Велико Голубиње код Кладова чине остаци римског насеља и налази се на простору данашњег насеља Велико Голубиње. Очувани остаци се протежу од центра села ка обали Дунава, кроз дворишта и испод кућа. Овај локалитет се налази на путу Мироч-Доњи Милановац-Брза Паланка. Подигнут је у периоду II до IV века и улази у одбрамбени систем лимеса I, а налазило се на траси римског пута (античког) који је повезивао римску Талиату са Егета-ом. Изградњом хидроелектране Ђердап 1 је потопљен заједно са остацима насеља.

Голо брдо, АН 56

Локалитет Голо Брдо код Кладова налази се на обали Дунава (5км источно од локалитета Хајдучка воденица) и чине га остаци мањег римског утврђења, типа кастела, који је подигнут као саставни део утврђеног појаса, а настао је у периоду формирања римског лимеса на Дунаву. Изградњом хидроелектране Ђердап 1 је потопљен заједно са остацима насеља.

Караташ (Дијана), АН 103

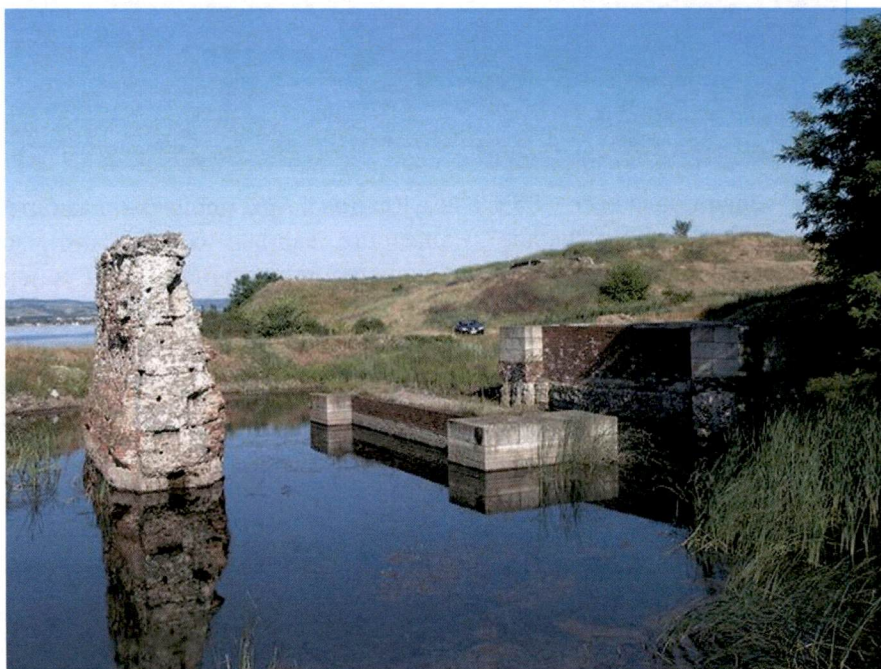
Каструм Диана подигнут је на самој обали Дунава, на узвишењу код села Сипа. Изградња најранијег земљано-дрвеног утврђења везана је за долазак првих војних формација на Дунав почетком I века. Камено утврђење већих димензија (140*136м) везује се за Трајанове грађевинске активности и завршено је када и прокопавање Сипског канала (101. године) којим је отклоњена највећа препрека за пловидбу Дунавом. Коначан изглед по питању габарита добија крајем III и почетком IV века додавањем бедема који од углова полазе према Дунаву затварајући и штитећи део обале. Утврђење је разорено у време аваро-словенских упада крајем VI и почетком VII века. Изузетан археолошки материјал који га издваја од других војних утврђења на Ђердапу, указује да је поред улоге везане за заштиту и одбрану канала, током шест векова на Диани постојао и значајан економски центар са луком и пристаништем. Поред остатака бедема са капијама и кулама, у унутрашњости утврђења откривени су грађевина са апсидом, војне бараке, латрина и други објекти, а у централном делу остаци принципијума са портиком. Изван бедема утврђено је постојање светилишта, истражени остаци мартријума и дела некрополе као и дела насеља које се простирало западно од војног логора. Прва сондажна ископавања започела су 1964. године и са прекидима трају до данас. Истражени објекти су конзервирани.

Каструм, АН 61

Локалитет Каструм у селу Сип, код Кладова, који се налазио на улази у сипски канал, чини мање правоугаоно утврђење са квадратним кулама на угловима. Каструм је настао у доба формирања римског лимеса у периоду између I и III века. Дана 25.05.1966. године локалитет је потопљен изградњом хидроелектране Ђердап 1.

Каструм Понтес, АН 44

Остаци Трајановог моста и каструма Понтес налазе се код села Костол, 5км низводно од Кладова. Мост, подигнут између 103. и 105, дело је сиријског архитекте Аполодора из Дамаска. Дужина моста са порталима износила је 1133,90 m, а део преко речног корита 1071 m. Остаци на обалном делу састоје се од четири зидана ступца повезана луковима. У речном кориту налазило се 20 стубаца чији

је осовински распон од 56,5 м био премошћен дрвеном решеткастом конструкцијом. Истовремено са мостом, у функцији његове одбране, подигнути су ауксилијарни логори Понтес на десној и Дробета на левој обали Дунава. Понтес, приближно квадратне основе, налазио се низводно од моста и све до VI века задржао је функцију одбране овог дела лимеса. Поред основних пунктова каструма - бедема, кула и капија - археолошким истраживањима утврђен је план и распоред објеката унутар бедема и констатовано да почетком IV века, са променама у римској војсци, долази до стварање новог концепта унутрашњости Понтеса. У античком утврђењу као и на простору изван њега формирана су средњовековна насеља и некрополе са слојевима IX-X, XI-XII и XIV века. Заштитна археолошка ископавања и конзерваторски радови започели су 1979. у оквиру пројекта Ђердап II. Остаци прва четири ступца моста загатом су обезбеђени од потапања.

Локалитет Вајуга у Вајуги, АН 162

Археолошко налазиште Вајуга налази се у Вајуги код Кладова. Археолошко налазиште налази се на простору војне карауле на обали Дунава. Налазиште садржи остатке античког утврђења. Југоисточни и северозападни делови бедема су очувани. На југоисточном углу утврђења истражена је четвороугаона кула. Утврђење је саграђено у време формирања заштитне границе провинције Мезије на Дунаву у II веку, а обновљено је у IV и VI веку. Значај археолошког налазишта је због очуваних остатака римског одбрамбеног утврђења и историјског континуитета утврђивања и чувања границе провинције Мезије и обале Дунава од рано римског освајања ових простора закључно са византијским и средњовековним периодом.

Локалитет Милутиновац у Милутиновцу, АН 166

Локалитет Милутиновац налази се на југозападном крају истоименог села. Налазиште садржи остатке утврђења са кружним кулама на угловима и једном четвртастом на средини југозападнoг бедема. Утврђење је саграђено у IV веку и чини део одбране границе провинције Мезије на Дунаву. Приликом ископавања констатовано је да је утврђење делимично обновљено у VI веку приликом Јустинијанове обнове римског Лимеса на Дунаву.

Мало Голубиње, АН 65

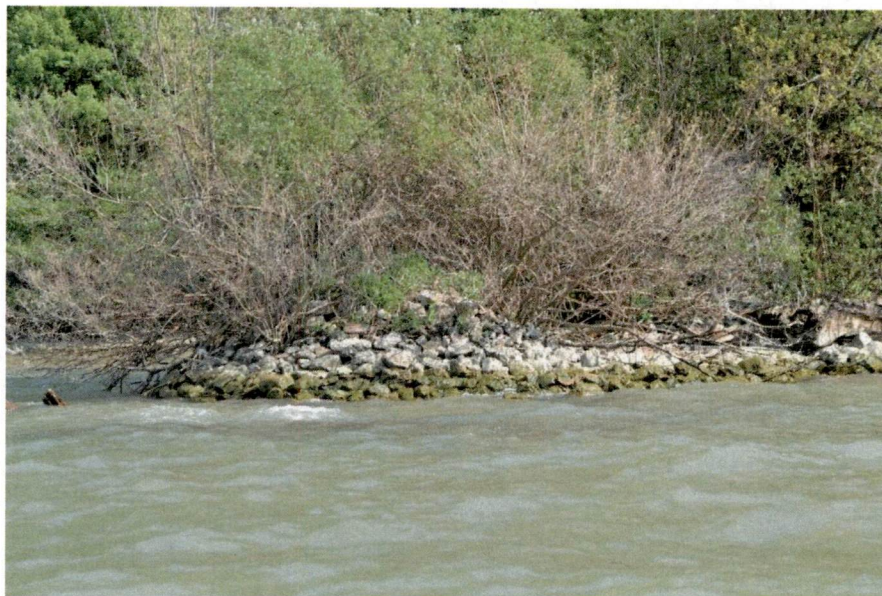
Локалитет Мало Голубиње код Кладова чине остаци римског утврђења у селу Мало Голубиње. Локалитет чини мање правоугаоно утврђење са угаоним кулама, настало у периоду формирања римског лимеса. По своме положају у непосредној близини римског насеља у селу Велико Голубиње и на траси римског пута данашњих путева Мироч-Доњи Милановац-Брза Паланка ово утврђење је имало одбрамбени карактер. Локалитет је потопљен изградњом хидроцентрале Ђердап.

Пецка Бара, АН 63

Локалитет Пецка Бара код Кладова, чине остаци праисторијског насеља из бронзаног доба и мањег римског утврђења, који се налази са десне стране ушћа Алибег потока у Дунав. Овај локалитет припада праисториском и античком периоду (мање правоугаоно римско утврђење у низу утврђења на лимесу) и даје слику континуитета и раног живота на обалама Дунава. Локалитет је потопљен изградњом хидроелектране Ђердап.

Трансдиерна, АН 60

Локалитет Трансдиерна у Текији код Кладова чини веће римско утврђење са округлим кулама на угловима и насељем које се развило као подграђе. Локалитет је настао у I веку и сматра се седиштем VII Клаудијеве легије. Локалитет је потопљен изградњом хидроелектране Ђердап.

Хајдучка воденица, АН 54

Локалитет Хајдучка воденица налази се низводно од Малог Голубиња и приближно 12 км узводно од Текије, испод лита Малог Штрпца у Малом казану, код Кладова. Припада праисторијском (трагови неолитског насеља са остацима кућа) и античком периоду (правоугаоно римско мање утврђење са округлим кулама на угловима) и чини једну целину континуитета живота на Дунаву. На овом локалитету, на десној обали Дунава, испод падине малог Штрпца, откривене су веома добро очуване структуре рановизантијског утврђења. У средишту утврђења откривени су остаци четвороугаоне касноантичке куле (burgus). Величина рановизантијског утврђења је удвостручена додавањем утврђеног анекса ка ивици платоа. Део утврђења је потопљен након изградње Хидроелектране Ђердап I. Значајан део налазишта је још увек видљив на обали акумулационог језера.

Улица М. Тита, ПКИЦ 34

Улица М. Тита је главна пешачка улица у Кладову. Данас ова улица носи назив улица Краља Александра. Улица је од 30-тих година 19. века до данас центар градског живота. У њој су смештене управне зграде, али и продавнице, занатске радионице и угоститељски објекти. Архитектура је углавном једновремена, подизана у периоду од краја 19. до средине 20. века. Поред архитектонских вредности ова целина има и амбијенталну вредност, али представља и сведчанство крадског живота Кладова с краја 19. и почетка 20. века.

Зграда старе поште - мензулане, СК 475

Стара зграда Поште – Мезулане, налази се у Брзој Паланци код Кладова. Грађена је у шестој деценији XIX века, од 1853. године од 1857. године. По добијању унутрашње самоуправе султановим Хатишерифом из 1830. године, Србија под владавином кнеза Милоша улаже велике напоре за оспособљавање и организовање поштанског саобраћаја. Старе турске мезулане – поштанске станице за промену коња, којима су вршене поштанске услуге обнављане су, али су истовремено и подизане нове под именом вилајетске поште. Објект је грађен функционално, поседује све карактеристике типске зграде за поштански саобраћај са почетка XIX века. Централни део зграде заузима коњушница, а лево и десно од ње су просторије за настојника поште, затим просторије за одмор и смештај путника, за паковање поштанских пошиљки и просторије за особље мезулане и сточну храну, која је првобитно смештена у посебан амбар, касније порушен. Зграда мезулане је приземна зграда, симетичног типа са настрешницом у централном делу испод које се налазе двокрилна улазна врата за коњушницу и двоја мања, са леве и десне стране, за просторије поште. Пространа коњушница, са подом од опека и четири потпорна дрвена стуба у средишњем делу, могла је примити укупно 15 коња, коришћених за поштански саобраћај.

Сигнална станица «Пена» на Ђердапу, СК 2089

Сигнална станица „Пена“ на Ђердапу налази се на улазу у Казан Ђердапске клисуре и једна је од шест првобитних станица, које су водиле и контролисале речни саобраћај на Дунаву кроз Ђердап, пре изградње бране. Отежане услове пловидбе у Казану тада је регулисао специфичан систем вођења и контроле речног саобраћаја. Групација тзв. балон станица данас има улогу споменичког инфраструктурног наслеђа. Подигнут или спуштен балон био је знак капетанима да слободно прођу или сачекају мимоилажење са бродом из супротног смера. Сигнална станица „Пена“ је у основи је квадратног облика са висином кровног венца од око 5,50 m у односу на терен. Изградњом хидроенергетског и пловидбеног система “Ђердап 1” (од 1964. до 1970. године) и стварањем акумулационог језера пловидба Дунавом одвија се без ограничења, а објекти сигналних станица губе првобитну намену.

Тврђава Фетислам, СК 284

Тврђава Фетислам налази се на самој обали Дунава западно од Кладова. Састоји се од Малог и Великог утврђења. Мало утврђење, које чине горњи и приобални простор, подигнуто је 1524. године као полазиште за турско освајање градова Северина и Ердеља. Горњи простор је правоугаоног облика, са кружним кулама на угловима. Бедеми имају троугаона и правоугаона ојачања која у нивоу шетне стазе, оивичене зупцима, стварају платформе. Приобални простор, правоугаоног облика са троугаоним ојачањима и две четвороугаоне куле са дунавске стране надовезују се на горњи простор и развијају у правцу Дунава. Скривени пут, ширине 7-10 м, затворен је спољним одбрамбеним зидом-ескарпом. У Мало утврђење се улазило на три места преко рова ширине око 5,5 м. Ров има контраескарпу од опека. Велико утврђење, подигнуто између 1717. и 1739, имало је шест камених бастiona и палисадне бедеме. Замена палисада зиданим бедемима извршена је тек 1818. Око утврђења се пружа ров ширине од 13 до 30 м који се завршава зидом-контраескарпом од ломљеног камена. Главна, Варош-капија у јужном бедему, Ороспи-капија у југозападном бедему и Дунавска капија на североисточној страни су и данас добро очуване. Фетисламска утврђења су била у употреби до 1867. када су их Турци предали Србима.

Трајанова табла, СК 609

Трајанова табла је уклесана у стену у Ћердапској клисури, 2,5 км узводно од Текије. Натпис је у пољу облика табула ансата, коју држе два крилата генија. Испод натписа је фигура која клечи, вероватно Данубиус, а изнад надстрешница са касетираном таваницом. Касете су украшене розетама и представама орла са раширеним крилима, док је са стране рељефни приказ два делфина. На основу натписа на Табли обично се сматра да је део Ћердапског пута у Доњој клисури изградио Трајан у оквиру припрема за рат против Дачана, односно да је 100. године завршена та последња, најтежа деоница. Ипак се са сигурношћу не може утврдити да ли је Трајан изградио или само обновио пут у Доњој клисури, чији су остаци регистровани на више места: код Пецке Баре, код Хајдучке Воденице непосредно уз Трајанову таблу и нешто низводно од овог места. На овом делу тежиште пута је на конзолама, јер је траса усечена у стену била недовољна за потребну ширину. На појединим местима примењивано је двоструко укљештавање конзола у литицу. Изградња пута, који је целом својом трасом ишао непосредно уз Дунав, била је условљена потребама брже и несметане пловидбе. Табла је, заједно са делом пута, 1969. исечена и по вертикали премештена на виши ниво да би се заштитила од подизања нивоа Дунава изградњом хидроелектране Ћердап I.

Црква Св. Тројице у Брзој Паланци, СК 286

Црква Св. Тројице налази се с десне стране асфалтног пута Неготин – Кладово, испред самог улаза у Брзу Паланку. Подигнута је 1872. године. Градитељ ове цркве је непознат. Обликована је као издужена једнобродна грађевина, већих димензија, засведена полуобличастим сводом. На источном делу има полукружну олтарску апсиду а на западном почељу уздиже се спратни конак. Изнад западног плитко моделованог портала изведен је кружни отвор који се налази између две нешто издуженије нише. Аркадни фриз наглашава западну косину двосливног крова. Бочне фасадесу по вертикали подељене плитким пиластрима чији ритам одговара унутрашњој подели простора у четири травеја. У предњем делу наоса, налази се галерија фланкирана масивним стубовима. Иконостас представља дрвену конструкцију са дуборезном декорацијом. Ажуриране бојене површине сачињене су од флоралних мотива, преплата и лишћа. Иконе на иконостасној прегради насликао је Димитрије Посниковић. На ширем простору од површине која сада локацијски припада цркви, установљено је постојање веће средњевековне некрополе, чије континуално коришћење на основу начина сахрањивања и пронађених гробних прилога датира од 12 до 16 века.

3.1.2 Добра која уживају претходну заштиту

Гламија, Ртково

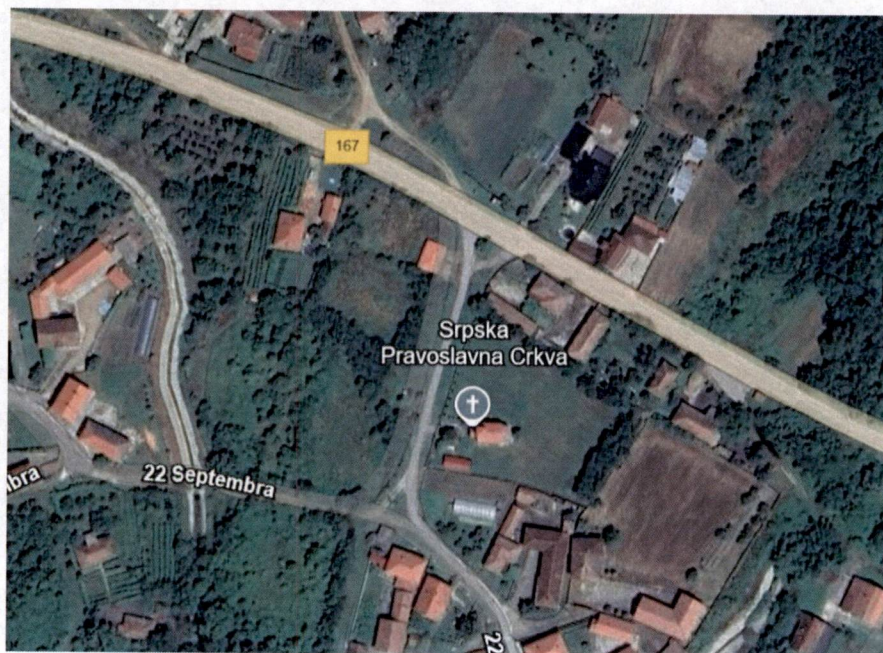
Локалите Гламија налази се на десној обали Дунава, реко пута румунског села Хинов, око 3 километра низводно од села Ртково. У току кампање систематског истраживања, која је трајала од 1980. до 1982. године откривени су остаци два утврђења: мањег унутрашњег и већег спољашњег. На основу истраживања констатоване су две фазе живота на овом простору; старија и млађе. Старија фаза се односи на унутрашње – мање утврђење, које је богато налазима и датовано у 4. век, док се млађа фаза везује за спољашње утврђење, које се везује за 6. век.

3.2 Културно наслеђе ширег посматраног простора

3.2.1 Историјско уметничко културно наслеђе

На посматраном простору постоје два објекта који потенцијално имају споменичка својства.

Црква Светог Архангела Михаила у селу Вајуга

Локација:

Општина	Место	Координата
Кладово	Вајуга	44°33'26"N 22°38'08"E

Катастарска парцела: 2753 KO Bajuge

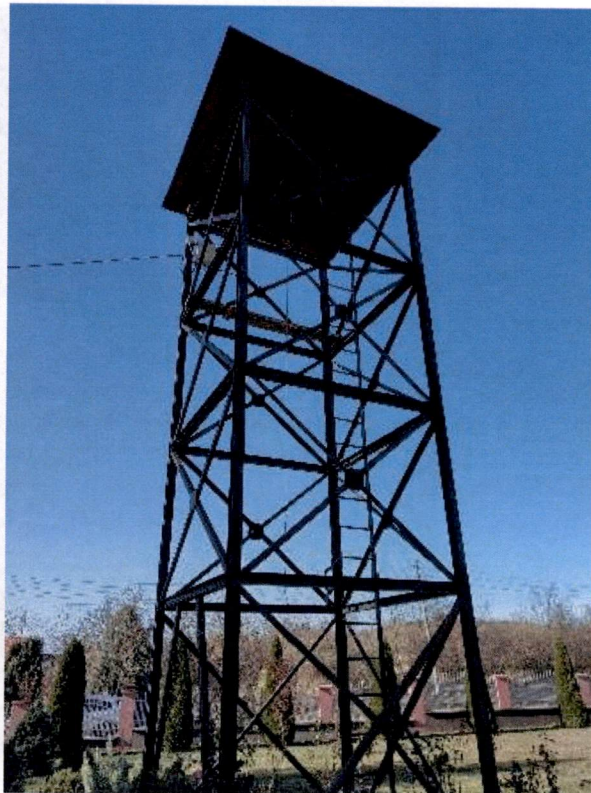
Датовање: архитектура: 1911-23; 1976-77. година; живопис и иконостас: 2008. година

Опис: Црква је подигнута на месту старијег храма из 1831. године. Стара црква је била од „слабог материјала“ тј. од дрвета и обновљена је 1856. године. Године 1911-12. отпочело се са изградњом нове цркве која је завршена 1923. године. Била је конципирана у српско-византијском, односно националном стилу. Будући да је ова грађевина страдала у земљотресу, предузета је велика обнова 70-их година 20. века. Тада је највероватније била оправљана у горњим зонама па јој је придодат и звоник изнад западног травеја. Црква има једнобродну основу са поделом на три травеја: западни травеј, наос и олтарски травеј – у виду полукружне апсиде. Западни травеј и наос пресведени су полубличастим сводом, а олтар полукалотом. Спољашњост објекта је изведена једноставно. Бочне фасаде су подељене лезенама између којих су три лучно завршена прозора. Исти такав прозор налази се и на олтарској апсиди, док је на западној фасади, изнад портала и у зони галерије, позициониран велики окулус. На све четири стране звоника налазе се једноставни дводелни прозори-бифоре. У скорије време, на западном pročељу додат је и мањи отворени трем са псеудокоринтским стубовима.

Поред цркве подигнут је високи звоник на металној конструкцији за који мештани тврде да је саграђен након цркве, а свакако пре подизања новог звоника на цркви.

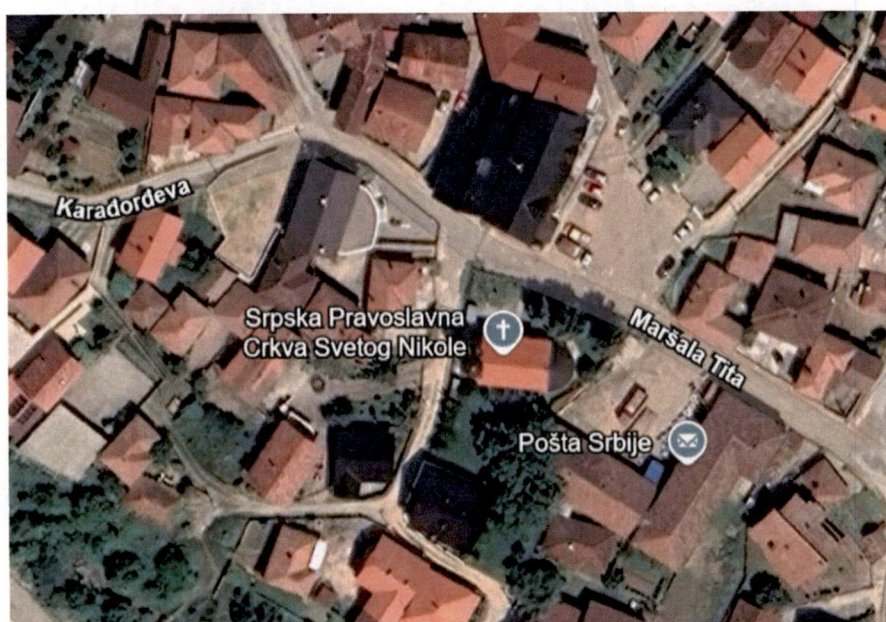
Живопис и иконостас у цркви новијег су датума и настали су залагањем црквеног одбора и становника Вајуге 2008. године. На галерији се чува изванредан број икона од којих је већина наивно изведена. Постоји могућност да се међу њима налазе и делови старијег иконостаса.

Вредновање: Иако је архитектура објекта измењена потоњим интервенцијама 1976-77. године, могуће је да је у зони до кровног венца опстала црква која је подигнута почетком 20. века. Обзиром да је црква саграђена на месту старијег храма, може се претпоставити да локалитет има потенцијалних споменичких вредности које је потребно истражити (мада постоји податак да је старо гробље измештено из порте).

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објекат

Црква Светог Николе у селу Подвршка

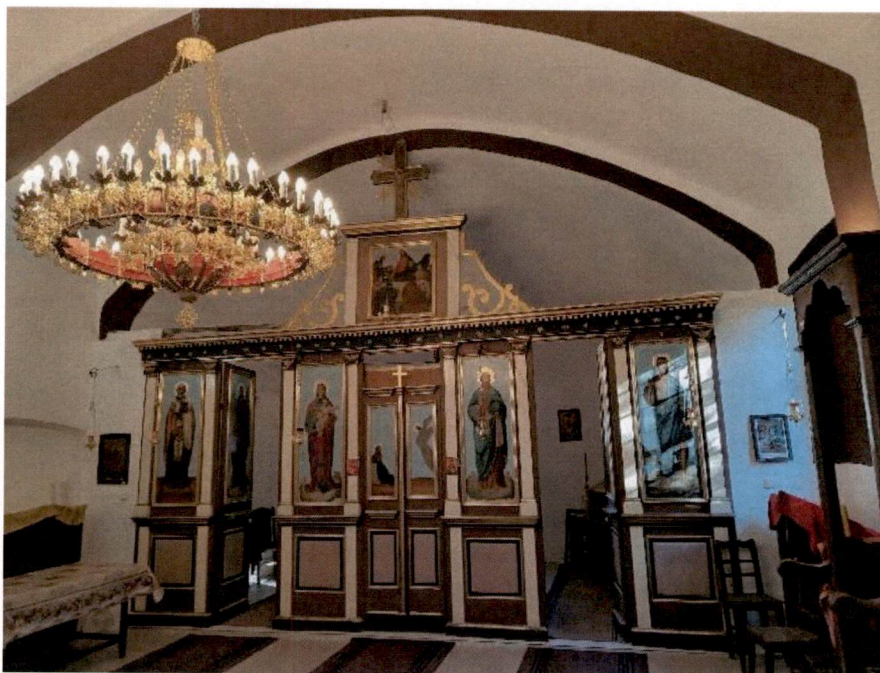
Локација:

Општина	Место	Координата
Кладово	Подвршка	44°35'07"N 22°29'47"E

Катастарска парцела: 3856 КО Подвршка

Датовање: главни део цркве: 1897. година (звоник је новијег датума); иконостас: 1899. година

Опис: Црква је подигнута на месту старијег храма посвећеног св. Николи из 1812. или 1840. године који је био „од слабог материјала“, односно од дрвета. Данашња црква, из краја 19. века, зидана је опеком. Има једнобродну основу и пресведена је неправилно изведеним полуобличастим сводом који почива на великим потпорним луцима. На источној страни црква има пространу олтарску апсиду надвишену полукалотом. У новије доба на западној страни грађевине додат је високи звоник који у знатној мери нарушава визуру првобитног здања. Вертикална подела бочних фасада изведена је лезенама између којих су два прозора завршена плитким луцима. На исти начин конципирани су и портали. На цркви постоје два улаза – на западној и северној страни. Изнад северног улаза, у лунети, налази се сликана представа Светог Николе.

У ентеријеру цркве нема фресака, али постоји веома добро изведен иконостас. Олтарска преграда је сачувана у оригиналном облику и настала је 1899. године. Изведена је у дрвету и декорисана у маниру неокласицизма са витким пиластрима који имају орнаментисане капители. Иконе на иконостасу (Благовести, Исус Христос, Богородица, Архангел Михаило, Архиђакон Стефан, Свети Никола, Свети Јован Претеча, Тајна Вечера и Распеће) представљају дело познатог књажевачког сликара Милисава Марковића. Од урамљених икона које су окачене на зидове цркве истиче се представа Светог Ђорђа који убија аждају, изведена техником уља на платну.

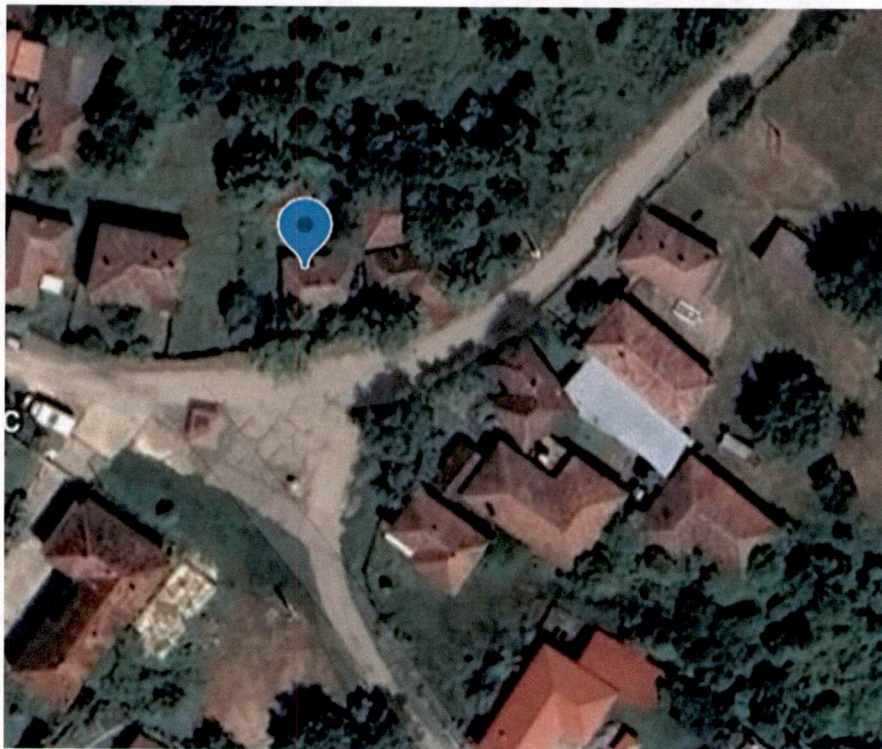
Вредновање: Црква је већих димензија, али је њено спољашње обликовање изведено скромно. Будући да у унутрашњости нема живописа, најзначајнији ансамбл свакако представља олтарска преграда са иконама које је осликао Милисав Марковић. Вреднује се у оквиру опуса познатог књажевачког сликара који је извео велики број иконостаса у црквама у источном делу Србије, као и живопис у цркви манастира Буково. Обзиром да је црква саграђена на месту старијег храма, може се претпоставити да локалитет има и других споменичких вредности које је потребно истражити.

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објекат

3.2.2 Народно градитељство

На посматраном простору истражена су села Речица, Подвршка и Вајуга, као и део Кладова. На овом простору забележено је неколико објеката који потенцијално имају споменичка својства.

Окућница на КП 435 КО Речица

Локација:

Општина	Место	Координата
Кладово	Речица	44°34'01"N 22°32'19"E

Катастарска парцела: 435 КО Речица

Датовање: прва половина 20. века

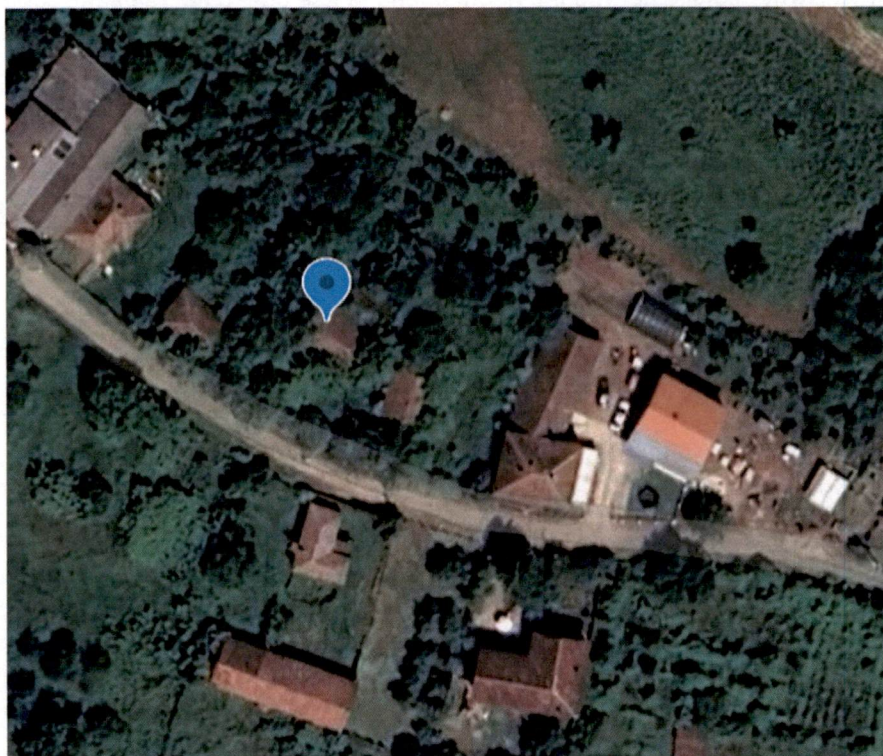
Опис: У оквиру домаћинства сачувана су два стамбена објекта: Кућа и помоћни стамбени објекат. Кућа је подигнута на вишем каменом подзиду. Грађена је од притесаних облица унизаних у дрвену конструкцију. Зид је са обе стране потом малтерисан блатним малтером и кречен. Кућа је дводелна са скраћеним тремом. Са трема се улази у „кућу“ која је централно постављена и повезана са мањом собом и у већу гостињску собу. Четворосливни кров покривен је фалцованим црепом.

Вредновање: Објекти имају документарни значаја о начину живота и организацији станишта на овом простору.

Предлог мера заштите:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објекат

Кућа са креветом КП 446 КО Речице

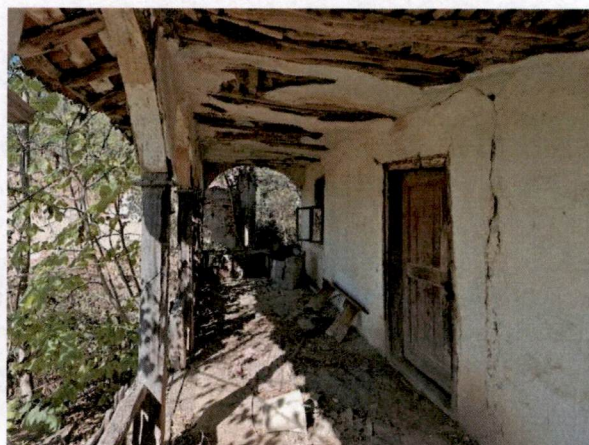
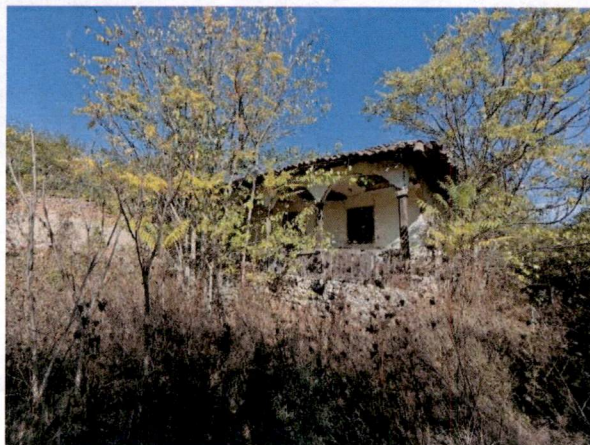

Локација:

општина	Место	Координата
Кладово	Речице	44°33'58"N 22°32'23"E

Катастарска парцела: 446 КО Речице

Датовање: средина 20. века

Опис: Троделна кућа делом над подрумом изграђена је од притесаних облица униганих у дрвану конструкцију. Зидови су са обе стране омалтерисани блатним малтером и кречени у бело. На главној фасади налази се подужни трем са луцима. Један део трема је уздигнут – „кревет“ и испод њега је улаз у подрум. Таванице на трему и собама су од коленике. Унутрашњи простор је подељен на три просторије: „кућу“ која је централно постављена, и две бочно постављене собе.

Вредновање: Објекти имају документарни значаја о начину живота и организацији станишта на овом простору.

Предлог мера заштите:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објекат

Заветни крст у центру села Речице

Локација:

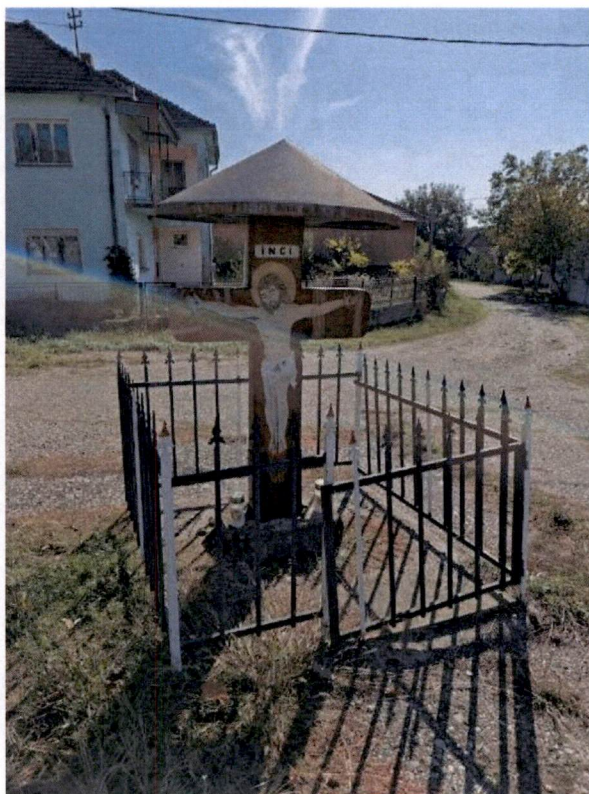
Општина	место	Координата
Кладово	Речице	44°34'00"N 22°32'18"E

Катастарска парцела: 437 КО Речице

Датовање: 20. век

Опис: Дрвени крст у центру села представља главно култно место. Крст је постављен у бетонску стопу. На предњој страни крста је представа Христовог распећа.

Вредновање: Објект има документарни значаја о духовном животу села

Предлог мера заштите:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објект

Гробље у селу Речице

Локација:

општина	Место	Координата
Кладово	Речице	44°33'57"N 22°32'27"E

Катастарска парцела: 449 КО Речице

Датовање: Од краја 19. век до данас.

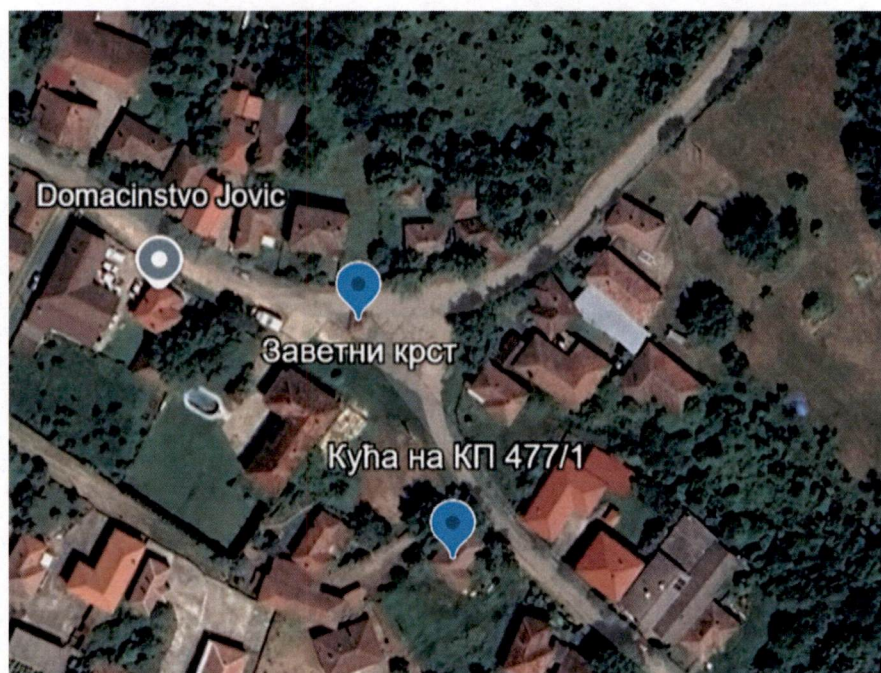
Гробље које постоји у континуитету до данас. Од старијих споменика сачувано је само неколико камених споменика који су и више од две трећине утонули у земљу. Прављени су од локалног камена. Углавном су крстастог и стубастог облика. На њима су уклесани само основни подаци о покојнику: име и презиме, године старости и година смрти.

Вредновање: Објект сведочи о друштвеном и духовном животу становништва.

Предлог мера заштите:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објект

Кућа на КП 477/1 КО Речице

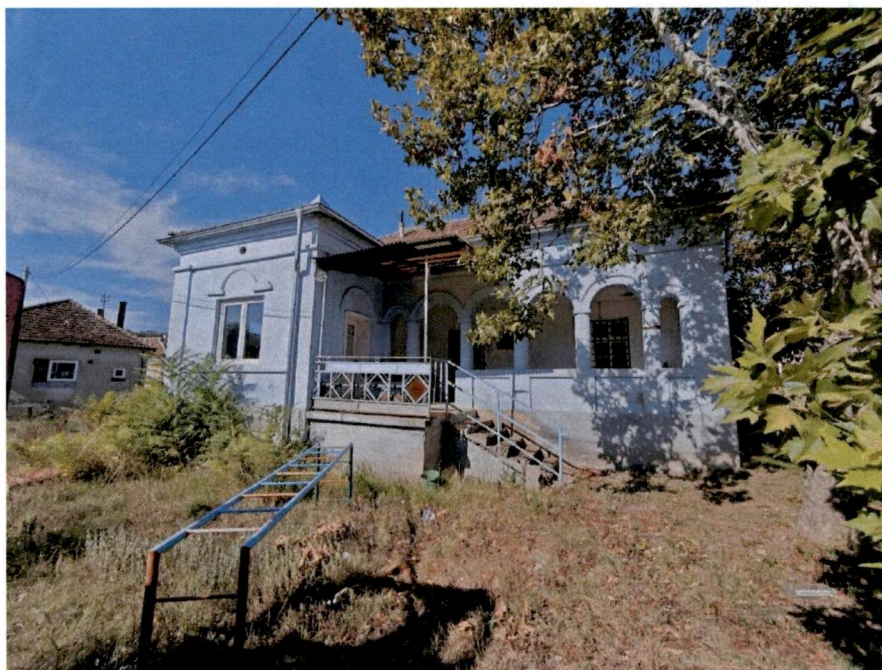
Локација:

Општина	место	Координата
Кладово	Речице	44°33'59"N 22°32'19"E

Катастарска парцела: 477/1 КО Речице

Датовање: средина 20. века

Опис: Зидана кућа у функцији јавног објекта подигнута је над подрумом и високим подзидом. Основа објекта у облику ћириличног слова Г. Подељена је на четири просторије. У две просторије се улази директно са скраћеног трема са луцима, а у друге две посредно. Кров је покривен фалцованим црепом.

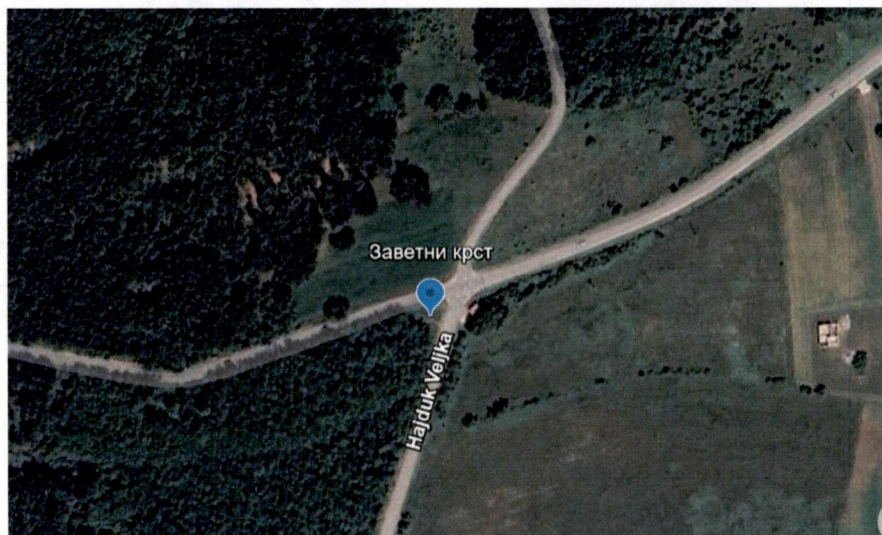

Вредновање: Објекти имају документарни значаја о начину живота и организацији станишта на овом простору.

Предлог мера:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објекат

Заветни крст на раскршћу села Подвршка

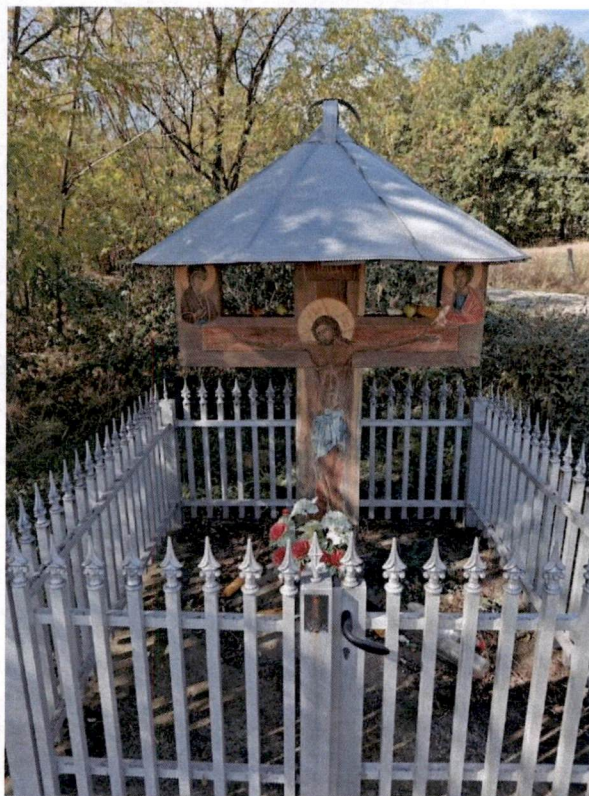
Локација:

Општина	место	Координата
Кладово	Подвршка	44°36'10"N 22°30'14"E

Катастарска парцела: 141 КО Подвршка

Датовање: прв половина 20. века

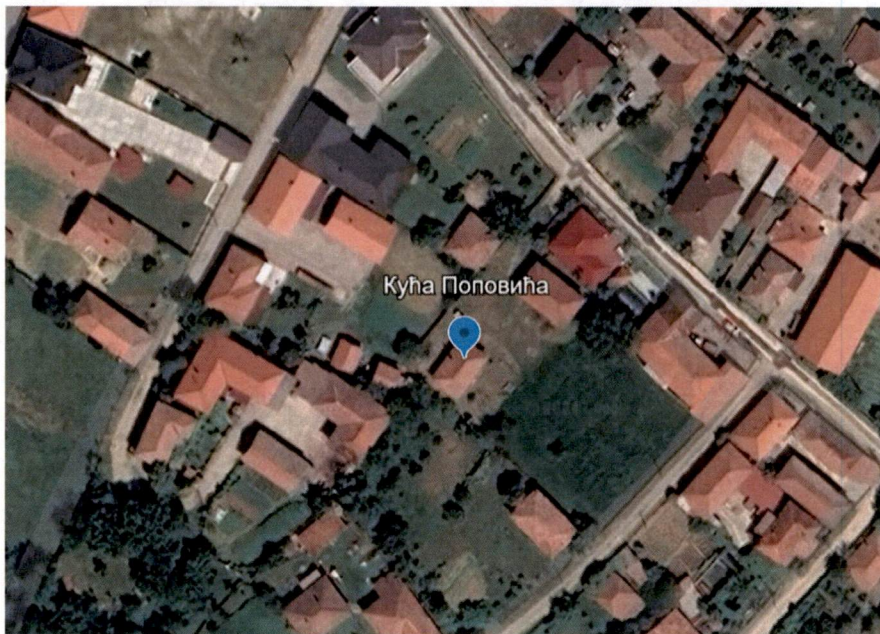
Опис: Дрвени крст на раскршћу пре улаза у село представља једно од сеоских култних места. Крст је постављен у бетонску стопу. На предњој страни крста је представа Христовог распећа. Над левим краком крста је представа Богородице, а изнад десног крака представа апостола Јована.

Вредновање: Објекат има документарни значаја о духовном животу села

Предлог мера:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објекат

Кућа Поповића**Локација:**

Општина	место	Координата
Кладово	Подвршка	44°35'17"N 22°29'57"E

Катастарска парцела: 270/20 КО Подвршка

Датовање: Крај 19. почетак 20. века

Опис: Троделна кућа подигнута над високим подзидом од тесаног камена у блатном малтеру. Зидови куће изграђени су од притесаних облица унизаних у дрвену конструкцију, са обе стране облепљени блатним малтером. На главној фасади, орјентисаној ка југо-истоку налази се подужни трем са 10 лукова. Део трема је виши за два степеника и ту је формиран „кревет“. „Кућа“ је централно постављена и у њу се улази са трема. Из куће се улази у обе бочно постављене собе. Кров је покривен фалцованим црепом.

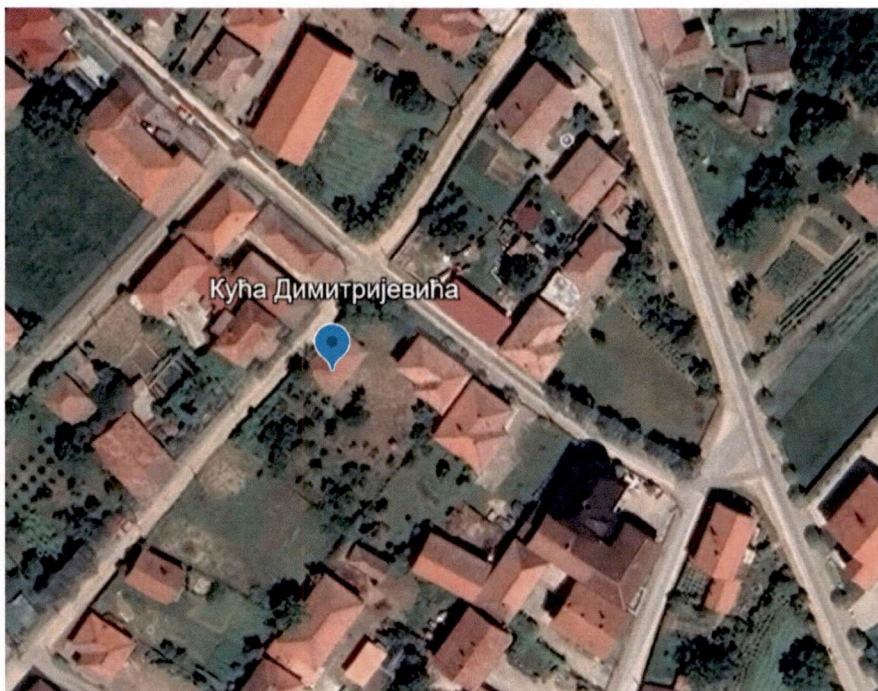

Вредновање: Објекти имају документарни значаја о начину живота и организацији станишта на овом простору.

Предлог мера:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објект

Кућа Димитријевића

Локација:

Општина	место	Координата
Кладово	Подвршка	44°35'15"N 22°30'01"E

Катастарска парцела: 270/45 КО Подвршка

Датовање: прва половина 20. века

Опис: Четвороделна кућа подигнута над високим подзидом од притесаног камена. Изграђена је од притесаних облица унизаних у дрвену конструкцију, омалтерисаних блатним малтером. На главној страни куће налазу се скраћени трем са луцима. Са трема се улази у „кућу“ из које се улази у све три собе. Четворосливни кров је покривен фалцованим црепом.

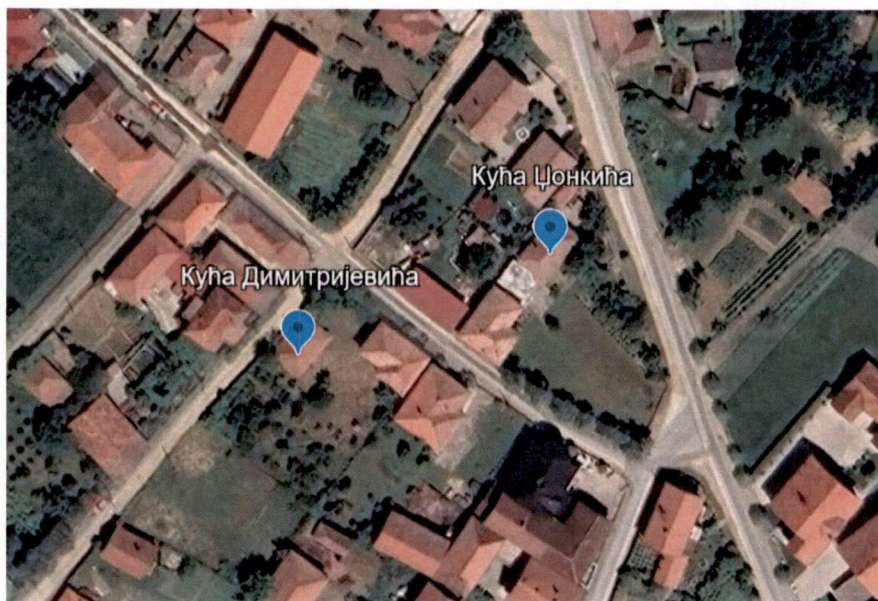

Вредновање: Објекти имају документарни значаја о начину живота и организацији станишта на овом простору.

Предлог мера:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објекат

Кућа Џонкића

Локација:

Општина	место	Координата
Кладово	Подвршка	44°35'16"N 22°30'04"E

Катастарска парцела: 270/49 КО Подвршка

Датовање: средина 20. века

Опис: Троделна кућа подигнута над високим подзидом од притесаног камена. Изграђена је од притесаних облица унизаних у дрвену конструкцију, омалтерисаних блатним малтером. На главној страни куће је скраћени трем са луцима. Један део трема се завршава уздигнутим делом – „креветом“. Са трема се улази у „кућу“ у којој је некада било огњиште уз леви преградни зид и зидана пећ уз десни преградни зид. Таваница је од трлца. На прозорима су металне решетке. Четворосливни кров је покривен фалцованим црепом.

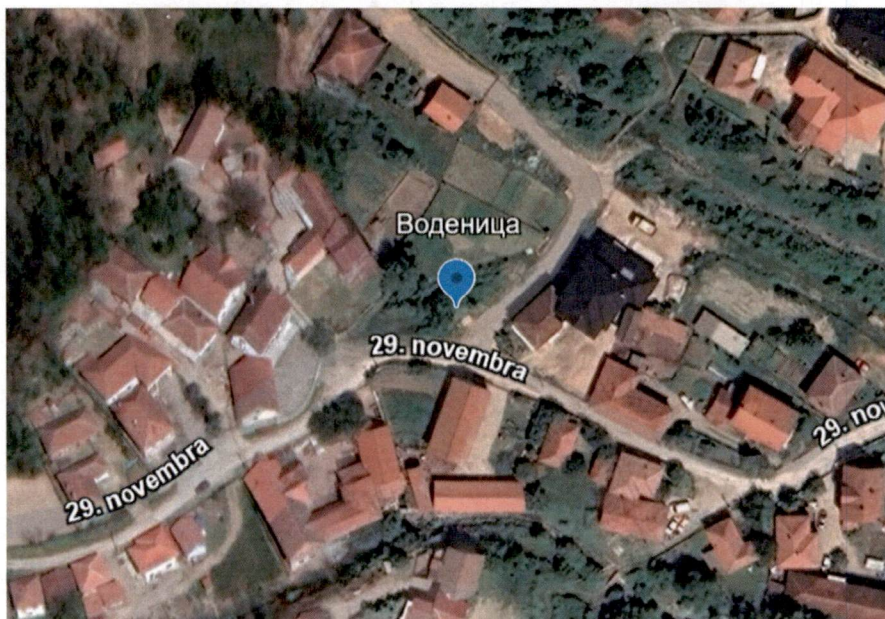

Вредновање: Објект имају документарни значаја о начину живота и организацији станишта на овом простору.

Предлог мера:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објект

Воденица

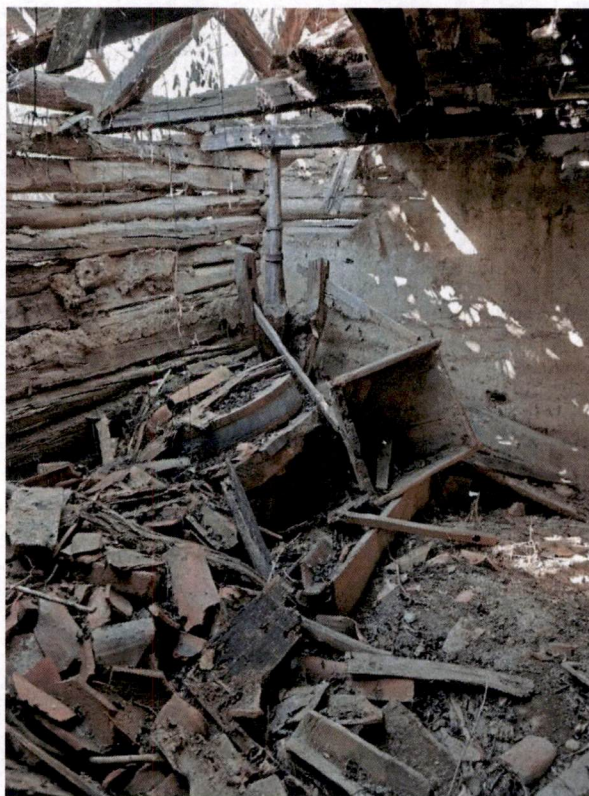
Локација:

Општина	место	Координата
Кладово	Подвршка	44°35'04"N 22°29'42"E

Катастарска парцела: 3912 КО Подвршка

Датовање: друга половина 19. века

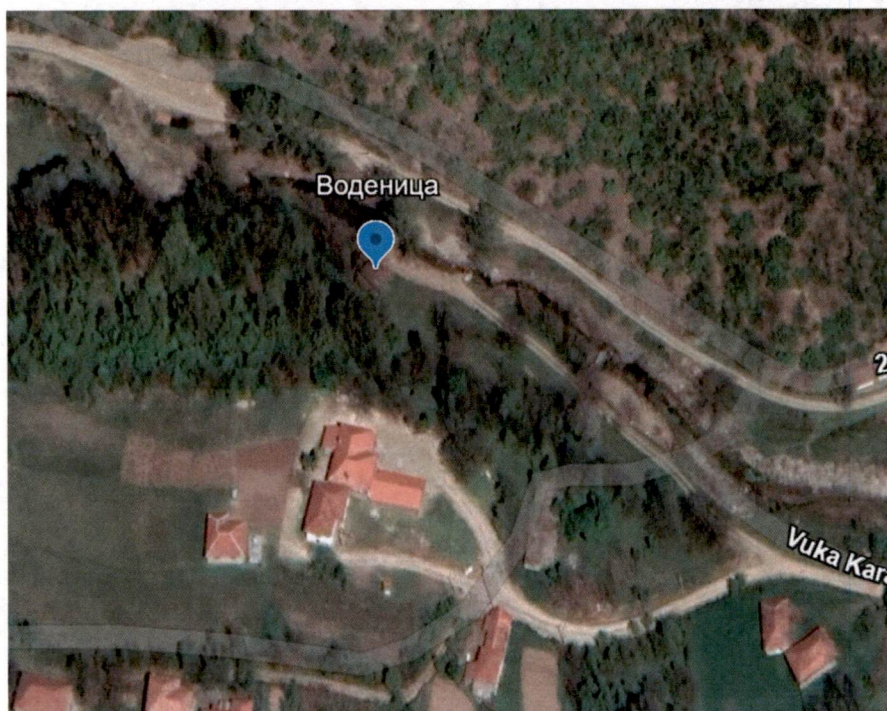
Опис: Једнопросторна воденица, мањих димензија са једним воденичарским колом. Грађена је од притесаних облица повезаних на угловима „на ћерт“. Кров је покривен ћерамидом. Воденица се налази у јако лошем стању.

Вредновање: Објект има документарни значаја о начину живота и привређивања на овом простору.

Предлог мера:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објект

Воденица**Локација:**

Општина	место	Координата
Кладово	Подвршка	44°35'03"N 22°29'30"E

Катастарска парцела: 4026 КО Подвршка

Датовање: друга половина 19. века

Опис: Једнопросторна воденица, мањих димензија са једним воденичарским колом. Грађена је од притесаних облица повезаних на угловима „на ћерт“. Испред воденице је подужни трем равних линија. Четвороводни кров је покривен ћерамидом. Према зарезима на талпама, може се закључити да воденица није оригинално подигнута на овом месту већ је преношена. Воденица се налази у јако лошем стању.

Вредновање: Објект има документарни значаја о начину живота и привређивања на овом простору.

Предлог мера:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објект

Кућа на кп 3607

Локација:

Општина	место	Координата
Кладово	Подвршка	44°35'03"N 22°30'09"E

Катастарска парцела: 3607 КО Подвршка

Датовање: крај 19. века

Опис: Троделна кућа подигнута над подрумом изграђеним од тесаног камена. Кућа је грађена од притесаних облица на угловима повезаним „на ћерт“, омалтерисаних блатним малтером. На главној страни куће је срађени трем са луцима. На трем се улазило преко камених степеница. На трему је ниска ограда од унизаних облица. Са трема се улази у „кућу“ у којој је некада било огњиште уз леви преградни зид. Из куће се улази у мању и већу собу. На прозорима су металне решетке. Четворосливни кров је покривен фалцованим црепом.

Вредновање: Објект имају документарни значаја о начину живота и организацији станишта на овом простору.

Предлог мера:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објект

Гробље у селу Подвршка

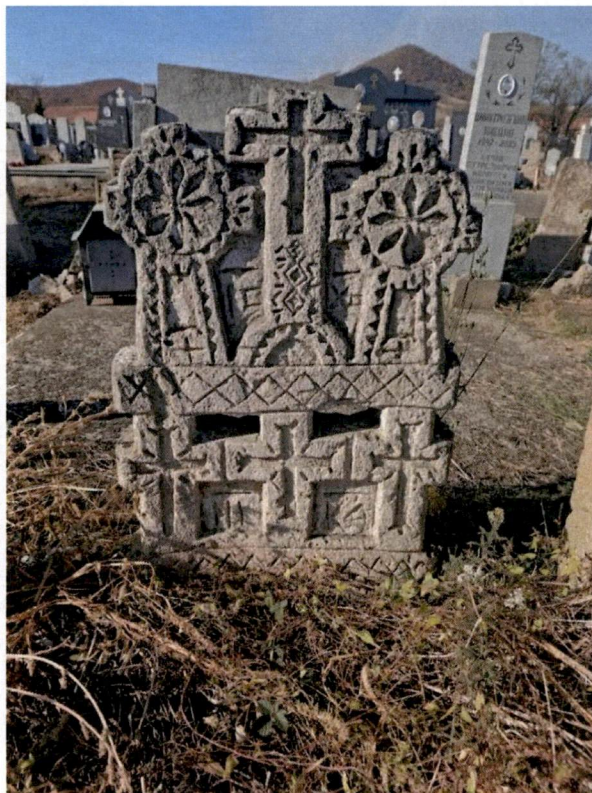
Локација:

општина	Место	Координата
Кладово	Подвршка	44°34'52"N 22°30'07"E

Катастарска парцела: 3231, 3214/2, 3215/3, 3215/4, 3216/2, 3227/2, 3229/5, 3229/6, 3230/2, 3244/2, 3232, 3233, 3234, 3235 КО Подвршка

Датовање: Од краја 19. век до данас.

Опис: Гробље које постоји у континуитету до данас. Од старијих споменика сачувано је неколико камених споменика у различитим облицима. Најзаступљенији су крстасти, стубасти и плочасти. Једноставно декорисани урезавањем крстастих, геометријских и флоралних мотива. Јединствен по свом изгледу је споменик некадашњег свештеника који је родом из Неготина и чији споменик личи на неготинске споменике у облику преслице. На већини споменика су уклесани само основни подаци о покојнику: име и презиме, године старости и година смрти.

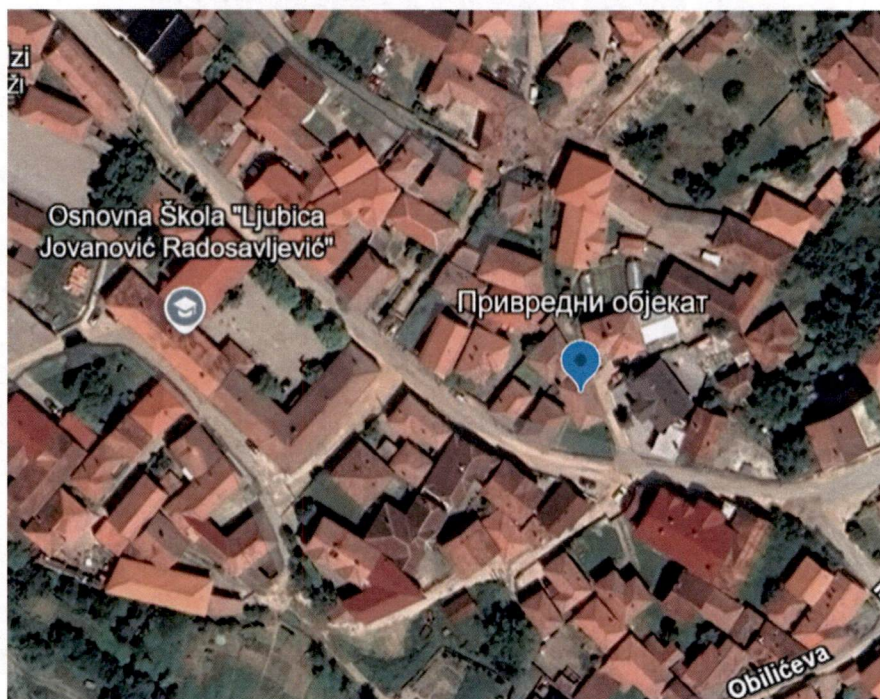

Вредновање: Објекат сведочи о друштвеном и духовном животу становништва.

Предлог мера заштите:

- Изградња соларне електране неће утицати на гробље

Привредни објекат у селу Подвршка

Локација:

општина	Место	Координата
Кладово	Подвршка	44°35'03"N 22°29'57"E

Катастарска парцела: 3590 КО Подвршка

Датовање: Прва половина 20. века.

Опис: Овај привредни објекат је карактеристичан за села овог дела Србије. С обзиром да су окућнице малих демезија, често се прибегавало прављењу комбинованог привредног објекта где се под једним кровом смести неколико привредних објеката. У овом случају то су кош, амбар, плевња и подрум. Основа конструкције је дрвена конструкцију. На амбару зидови су од брвана на угловима спојеним „на ћерт“. Четворосливни кров покривен је фалцованим црепом.

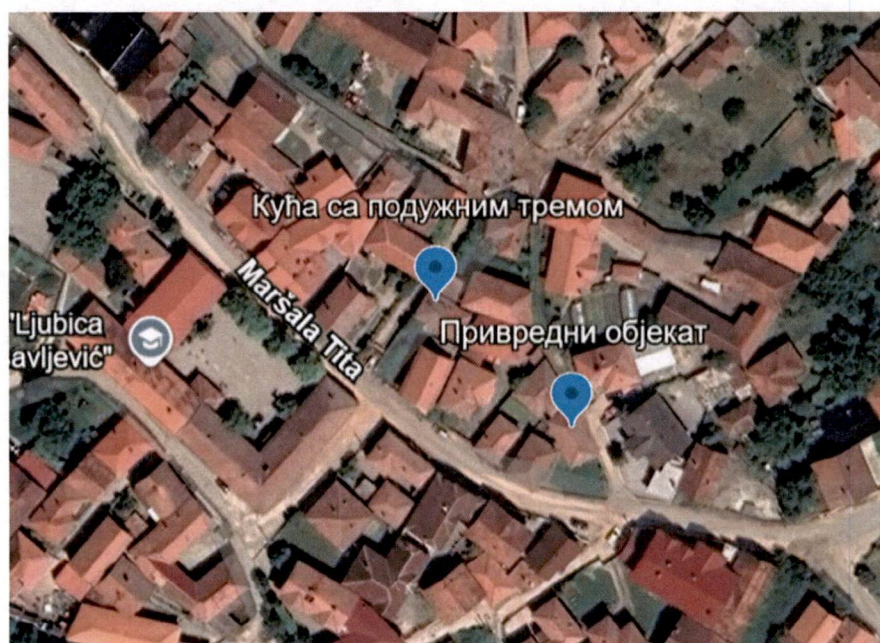

Вредновање: Објект сведочи о друштвеном и привредном животу становништва.

Предлог мера заштите:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објект

Кућа са подужним тремом у селу Подвршка

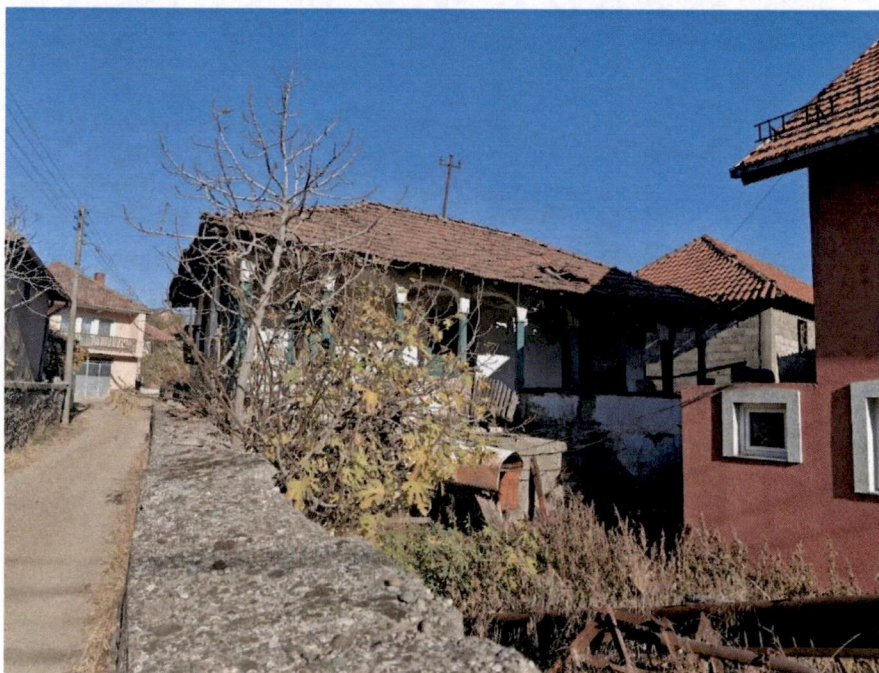
Локација:

општина	Место	Координата
Кладово	Подвршка	44°35'04"N 22°29'55"E

Катастарска парцела: 3584 КО Подвршка

Датовање: Прва половина 20. века.

Опис: Кућа је подигнута као троделна кућа брвнара делом подигнута изнад каменог подрума. Зидови су од брвана унизаних у дрвену конструкцију. „Кућа“ има централни положај а лево и десно од ње су собе. На главној фасади налази се подужни трем са луцима. Четворосливни кров покривен је фалцованим црепом.

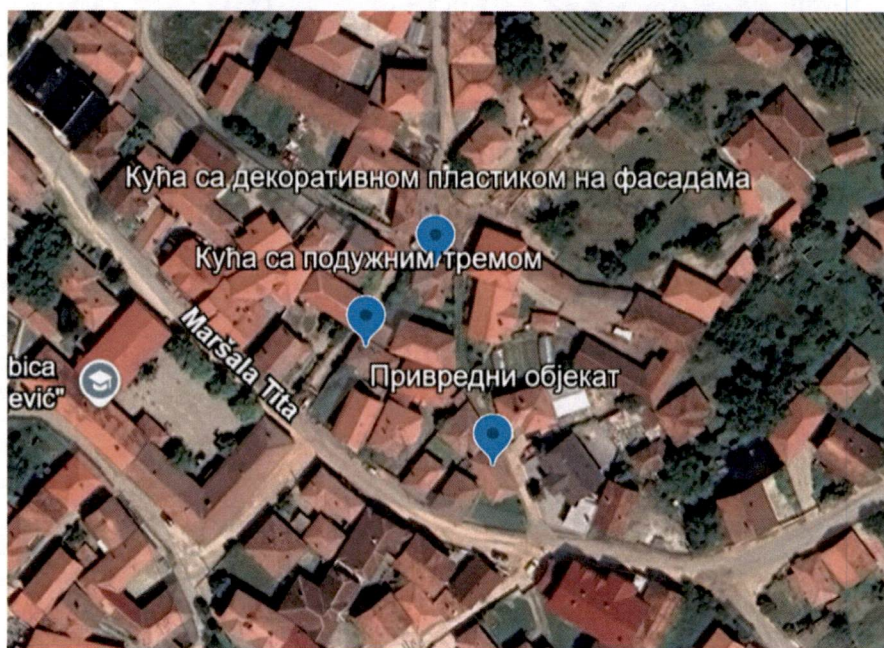

Вредновање: Објект сведочи о друштвеном животу становништва.

Предлог мера заштите:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објект

Кућа са декоративном пластиком на фасадама

Локација:

општина	Место	Координата
Кладово	Подвршка	44°35'04"N 22°29'56"E

Катастарска парцела: 3586 КО Подвршка

Датовање: средина 20. века.

Опис: Кућа је подигнута средином 20. века. Зидана је од ручно прављене цигле. Основа је у облику ћириличног слова Г. Улаз у кућу је наткривен надстрешноцом. Кућа је бојена у две боје: црвену и плаву. Поред лажних пиластара на улицама украшени су и доворотници и прозорски отвори. На фасади су флорални елементи, али и елементи у облику шкољки. Вишесливни кров покривен је фалцованим црепом.

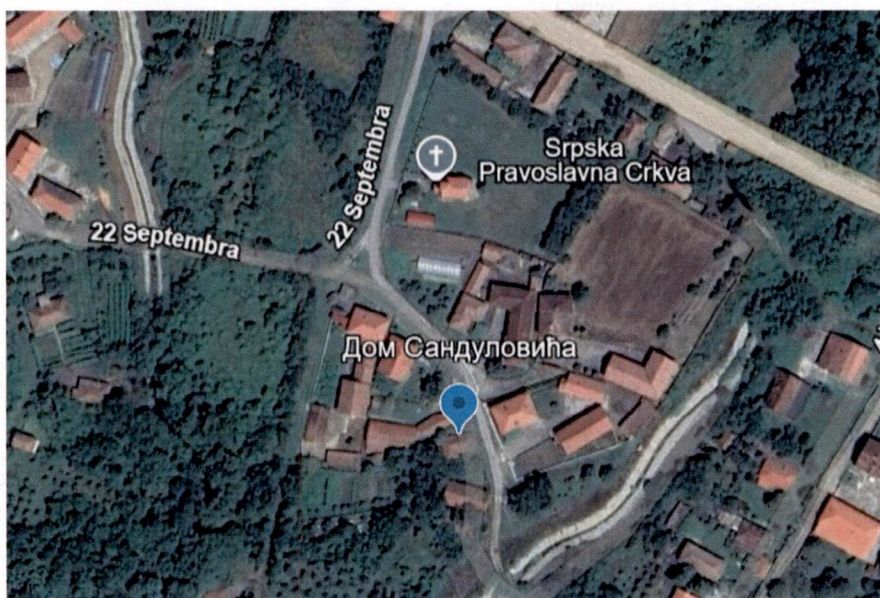

Вредновање: Објект сведочи о друштвеном животу становништва.

Предлог мера заштите:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објект

Кућа Душана Сандуловића

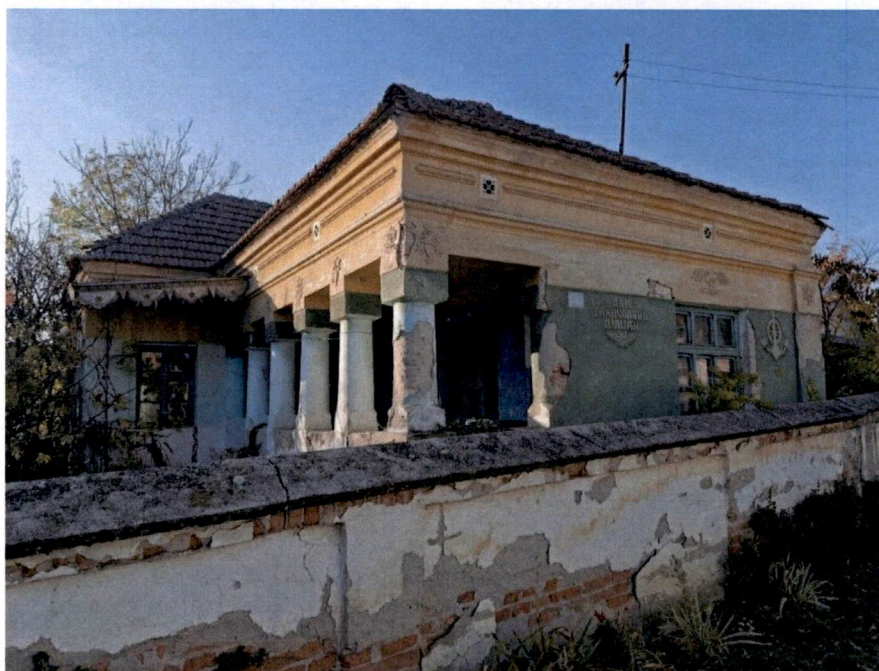
Локација:

општина	Место	Координата
Кладово	Вајуга	44°33'21"N 22°38'01"E

Катастарска парцела: 2745 КО Вајуга

Датовање: средина 20. века.

Опис: Кућа је подигнута средином 20. века. Зидана је од ручно прављене цигле. Основа је у облику ћириличног слова Г. На предњој фасади налази се скраћени трем са пет зиданих стубова у облику ваљка. Столарија на кући је оригинална, занатлијска. Кућа је бојена у две боје: зелену и жуту. Поред лажних пиластара, натписа „Дом Сандуловић Душан“ и флоралних елемената, приметни су и симболи сидра и шкољки који указују на главно занимање ове породице. Вишесливни кров покривен је фалцованим црепом.

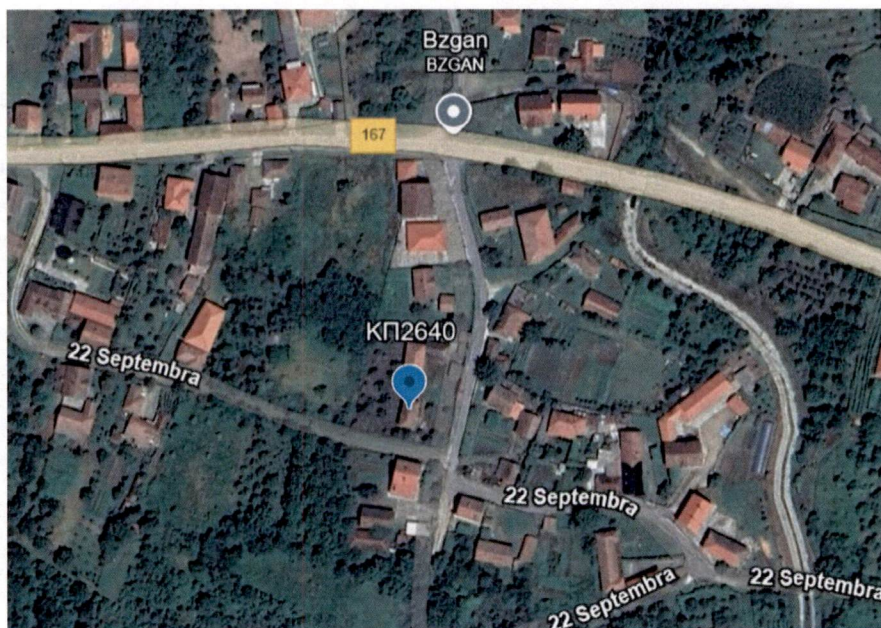

Вредновање: Објект сведочи о друштвеном и приватном животу становништва.

Предлог мера заштите:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објект

Кућа на КП 2640

Локација:

општина	Место	Координата
Кладово	Вајуга	44°33'25"N 22°37'48"E

Катастарска парцела: 2640 КО Вајуга

Датовање: средина 20. века.

Кућа је подигнута средином 20. века. Зидана је од ручно прављене цигле. Подигнута је на високом подзиду, испод једног дела куће је подрум. Унутрашња организација као и спољни изглед прате традиционалан модел организације простора. Кућа је троделна, а на предњој фасади се налази скраћени трем са озиданим стубовима и луцима. Богато је декорисана и тако да има декорисане лажне пиластре, подкровни венац и друге декорације по фасади инспирисане флоралним мотивима, али и близином Дунава, тако да има представа шкољки, сидра и кормила. Стреха крова украшена је декорисаном решмом од метала. Четворосливни кров покривен је фалцованим црепом.

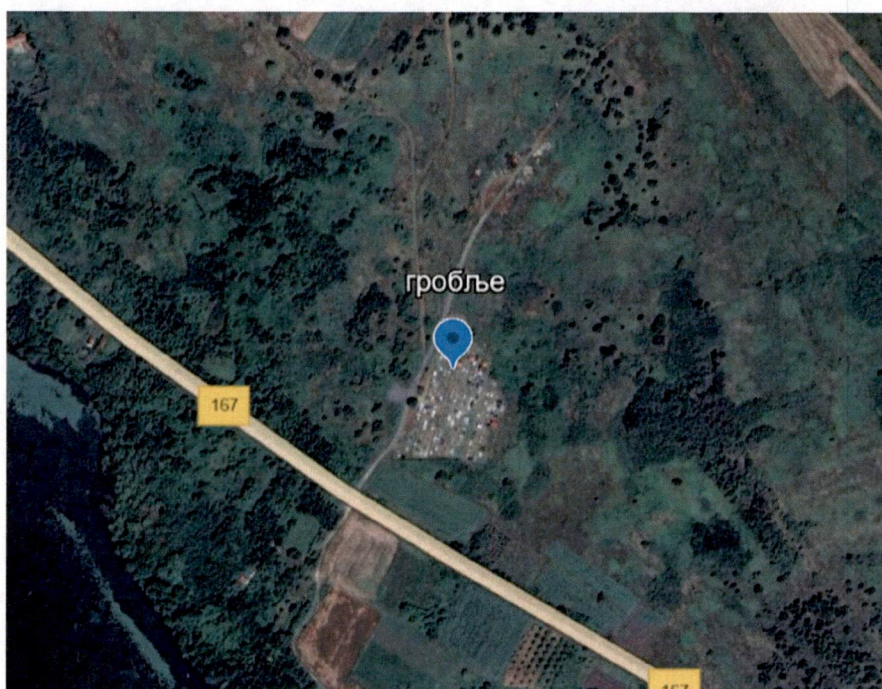

Вредновање: Објекат сведочи о друштвеном и приватном животу становништва.

Предлог мера заштите:

- Изградња соларне електране неће утицати на овај објекат

Гробље у Вајуги

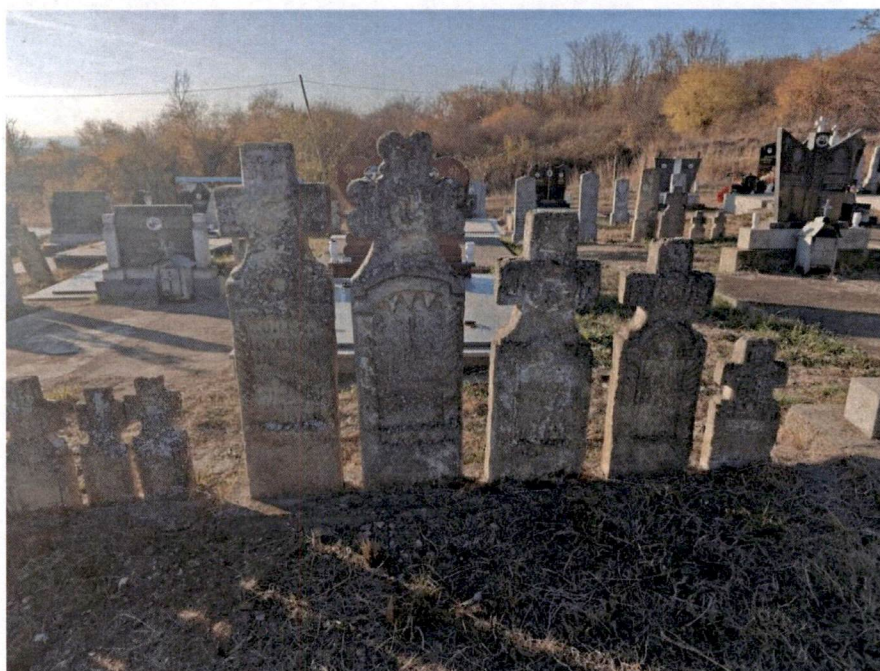
Локација:

општина	Место	Координата
Кладово	Вајуга	44°33'21"N 22°38'01"E

Катастарска парцела: 3117/11 КО Вајуга

Датовање: Крај 19. века до данас.

Очувани споменици на гробљу сведоче о трајању сахрањивања на овом простору од краја 19. века до данас. Може се претпоставити да је сахрањивање обављано и раније, али нема очуваних старијих надгробних споменика. Најстарији очувани споменици су углавном стубастог облика. У периоду између два рата па до 50-тих година 20. века подизани су стубасти споменици који су се завршавали крстастом формом. Декорација на споменицима је углавном у облику крста, али и геометријска и флорална.

Вредновање: Објекат сведочи о друштвеном и приватном животу становништва.

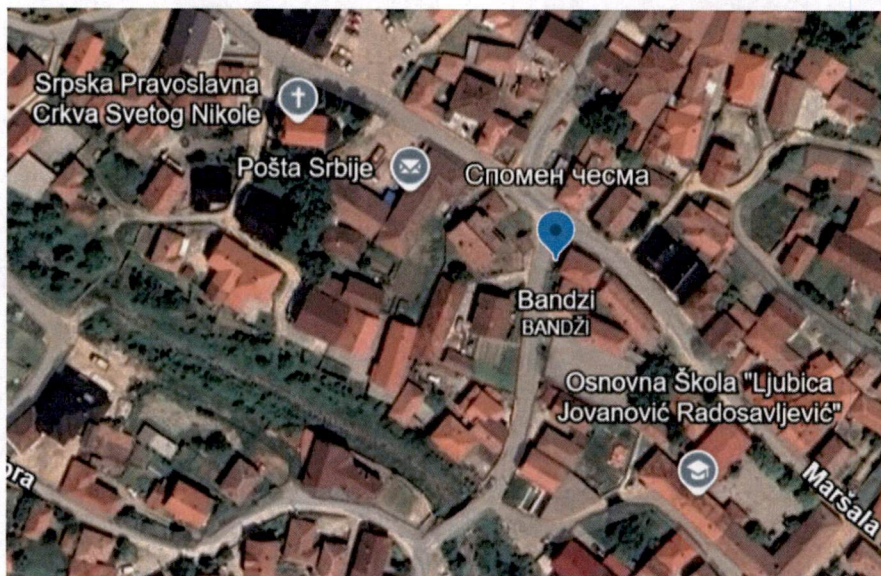
Предлог мера заштите:

- Изградња соларне електране неће утицати на ово гробље

3.2.3 Знаменита места и меморијални споменици

Након детаљне проспекције, утврђено је да на посматраном простору будуће соларне електране нема ратних меморијала. Такође, на овом простору се нису одигравали значајни историјски догађаји, нити он представља подручје с израженим елементима природних и радом створених вредности као јединствене целине, те стога нема културни и историјски значај, а тиме ни потенцијалне споменичке вредности.

Спомен чесма посвећена страдалим становницима села Подвршка у Другом светском рату

Општина	Место	Координате
Кладово	Подвршка	44°35'06.1"N 22°29'50.7"E

катастарска парцела : 3436 КО Подвршка

период подизања меморијала: 1958. година

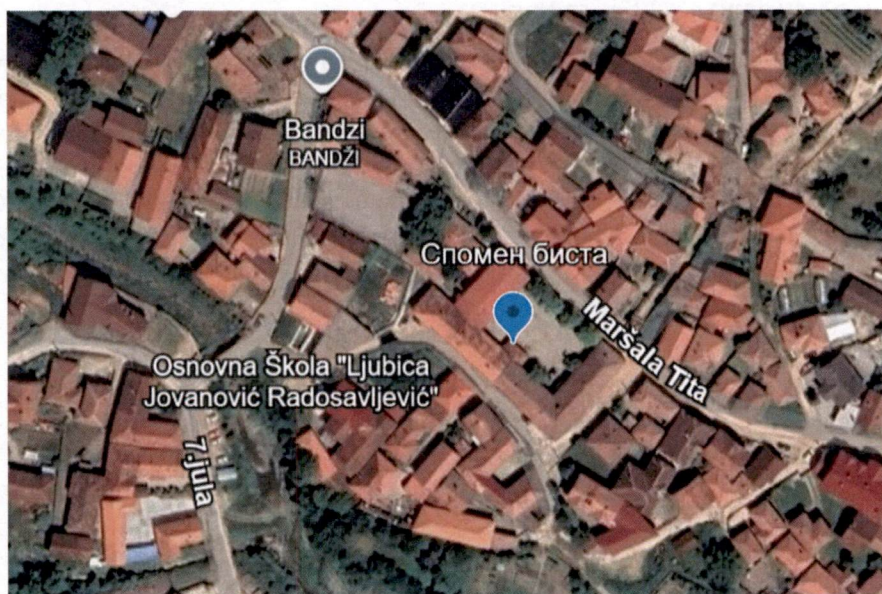
опис: Спомен чесма се налази у центру села, недалеко од месне заједнице и цркве Св. Николе. Посвећена је страдалим становницима села Подвршке током Другог светског рата. Израђена је од камена. Састоји се из три дела: правоугаоног постаментa, средњег дела у облику коцке са чесмом и горњег дела у форми искошене четворостране призме, на чијој предњој страни је постављена бела мермерна плоча. На мермерној плочи су исписана имена 27 погинулих бораца НОР-а и имена 11 становника села – жртава фашистичког терора. Спомен чесма је подигнута на Дан бораца, 4. јула 1958. године, а на иницијативу Савеза бораца НОР-а и грађана села Подвршке.

вредновање: Спомен чесма представља место сећања на страдале становнике села Подвршке у Другом светском рату и има меморијални и културно-историјски значај.

- **мере заштите:** Изградња соларне електране неће утицати на спомен чесму коју треба очувати на постојећој локацији.

Спомен биста Љубице Јовановић Радосављевић

Општина	Место	Координате
Кладово	Подвршка	44°35'03"N 22°29'53"E

катастарска парцела : 3530 КО Подвршка

период догађаја: Други светски рат

период подизања меморијала: непознат

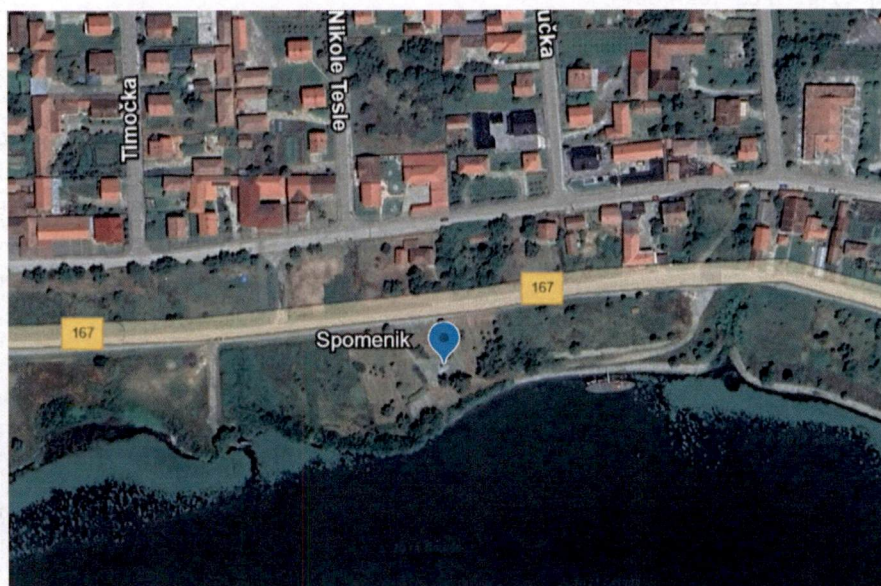
опис: Спомен биста се налази у дворишту школе, испред главног улаза. Подигнута је у знак сећања на Љубицу Јовановић Радосављевић, учитељицу и борца Бољевачког партизанског одреда, која је умрла 5. априла 1943. године. Школа носи њено име. Постамент је израђен од камених квадара, на чијем предњем делу се налази мермерна плоча са именом и годинама живота Љубице Јовановић Радосављевић. Биста је израђена од бронзе. Вајар и година постављања меморијала нису познати.

вредновање: Спомен биста има меморијални и културно-историјски значај.

- **мере заштите:** Изградња соларне електране неће утицати на спомен бисту која се треба очувати на постојећој локацији.

Спомен обележје посвећено почетку заједничких операција НОВЈ и Црвене армије за ослобађање Југославије од фашистичке окупације

Општина	Место	Координате
Кладово	Вајуга	44°33'30.6"N 22°37'13.5"E

катастарске парцеле: 4242 КО Вајуга

период догађаја: Други светски рат

период подизања меморијала: 1985. година

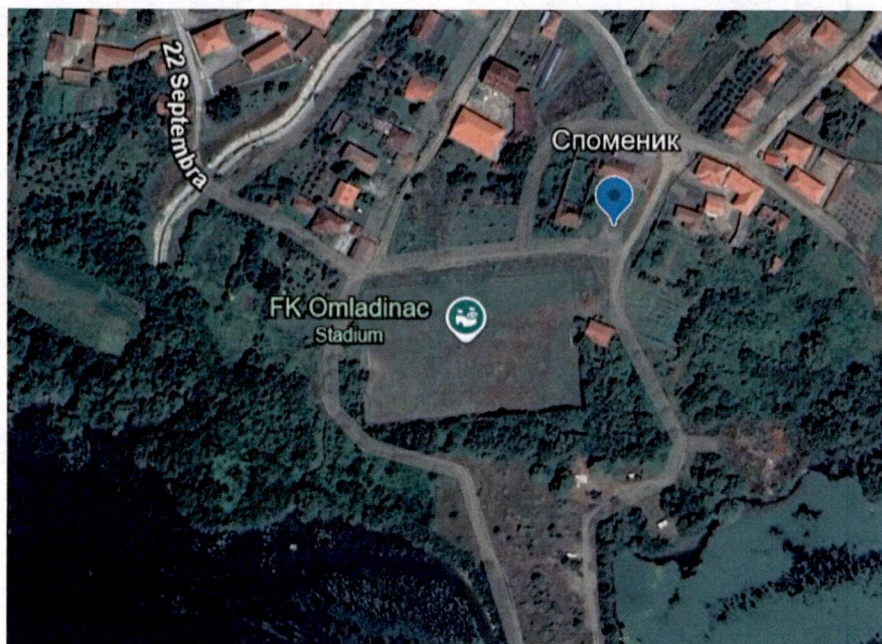
опис: Споменик се налази на обали Дунава у селу Вајуга. Смештен је у уређеној парковској површини. Израђен је од гранитних плоча које су смештене у метални оквир у форми тростране призме на тростепеном троугластом постољу. Врх је од метала и на њему се налази звезда петокрака. Са све три стране је златним словима исписан текст. Споменик је подигнут у знак сећања на место на коме су се 22. септембра 1944. године спојиле јединице Црвене армије и 9. српске ударне бригаде. Подигнут је на 41-у годишњицу од ових догађаја 22. септембра 1985. године. Аутор није познат.

вредновање: Споменик представља место сећања на значајан догађај из времена Другог светског рата и има меморијални и културно-историјски значај.

- **мере заштите:** Изградња соларне електране неће утицати на споменик који треба очувати на постојећој локацији.

Споменик палим борцима 1941-1945 у Вајуги

Општина	Место	Координате
Кладово	Вајуга	44°33'18.5"N 22°38'10.4"E

катастарске парцеле : 2843/1 КО Вајуга

период догађаја: Други светски рат

период подизања меморијала: непознат

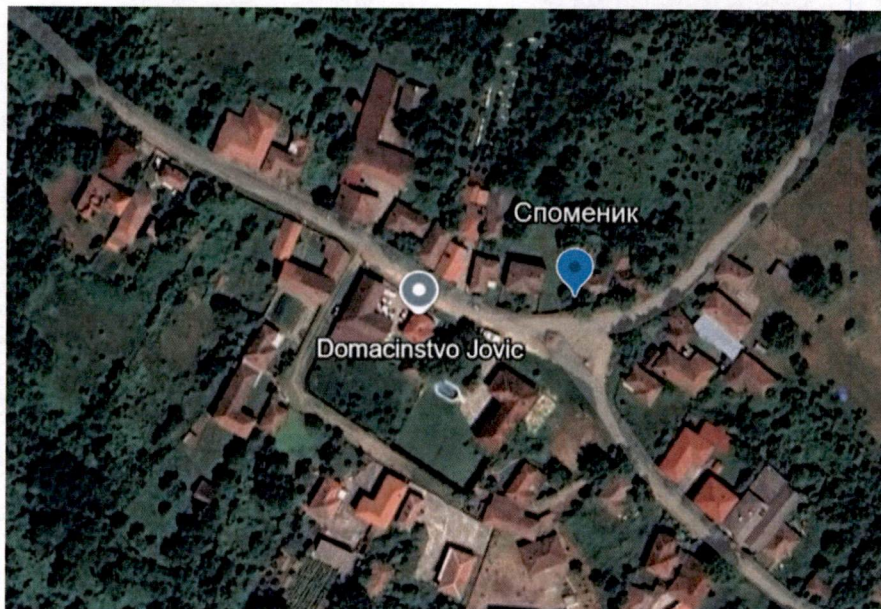
опис: Споменик се налази у близини цркве и реке Дунав, у ограђеном простору. Израђен је од гранита у форми тростепене призме заобљене на врху. На предњој страни исписана су имена 18-це страдалих становника села Вајуге током Другом светског рата. Споменик је подигла Основна организација савеза бораца села Вајуге, а израдио га је Ђ. Цветковић из Неготина. Није познато када је споменик подигнут.

вредновање: Споменик представља место сећања на страдале становнике села Речица у Другом светском рату и има меморијални и културно-историјски значај.

- **мере заштите:** Изградња соларне електране неће угрозити Споменик који треба очувати на постојећој локацији, а евентуално измештање дозвољено је уз услове и сагласности надлежног завода за заштиту споменика културе.

Заједнички споменик палим борцима од 1912 - 1918 и 1941- 1945

Општина	Место	Координате
Кладово	Речица	44°34'01.1"N 22°32'18.7"E

катастарска парцела: 437 КО Речица

период догађаја: Први и Други светски рат

период подизања меморијала: 1997. година

опис: Споменик се налази у центру села. Смештен је испод надстрешнице уз чесму и клупу. Једноставне је форме. Израђен је од црног гранита у облику надгробног споменика постављеног на бетонско постоље. На предњој страни исписана су имена шесторице страдалих становника Речице у Првом и Другом светском рату. Споменик су подигли грађани Речице 21. септембра 1997. године.

вредновање: Споменик представља место сећања на страдале становнике села Речица у Првом и Другом светском рату и има меморијални и културно-историјски значај.

- **мере заштите:** Изградња соларне лектроне неће утицати на споменик који треба очувати на постојећој локацији, а евентуално измештање дозвољено је уз услове и сагласности надлежног завода за заштиту споменика културе.

3.3 Културно наслеђе простора будуће соларне електране са инфраструктурним објектима и прикључцима

3.3.1 Археолошко културно наслеђе

На простору катастарске општине Кладово, обухват соларне електране се простира на следећим катастарским парцелама: к. п. бр. 1383, 1479, 1480, 1481, 1482, 1484, 1485, 1486, 1487, 1488, 1489/1, 1491, 1492, 1493, 1494, 1495, 1496, 1497, 1498, 1500, 1501, 1502, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508/1, 1508/2, 1510/1, 1510/2, 1511/1, 1511/2, 1512/1, 1512/2, 1514/1, 1514/2, 1515/1, 1516, 1517, 1518, 1519, 1520, 1521, 1522, 1523, 1524, 1532/1, 1532/2, 1534, 1535, 1539, 1542, 1545, 1546, 1547, 1548, 1549, 1550, 1551, 1552, 1554, 1557/2, 1557/3, 1557/4, 1557/9, 1559, 1560, 1562, 1564, 1565, 1566, 1583, 1584, 1587, 1588, 1589, 1590, 1592, 1595, 1596/1, 1596/2, 1596/3, 1596/4, 1596/5, 1597, 1598, 1599, 1600, 1601/1, 1601/2, 1601/3, 1601/4, 1601/5, 1606, 1608, 1609, 1610, 1611, 1612, 1613, 1622, 1665, 1666, 1667, 1760/3, 1761/1, 1761/2, 1762, 1763, 1769, 1770, 1771/1, 1771/3, 1773, 1774, 1775, 1776, 1777/1, 1777/2, 1778, 1779, 1781, 1782, 1783, 1784/1, 1784/2, 1785, 1786, 1787, 1788/1, 1787, 1788, 1797, 1792, 3459, 3460, 3466, 3467, 3470, 3471, 3477, 3478, 3484, 3485/1, 3493, 3494, 3498, 3501, 3504, 3506, 3507, 3508, 3509, 3513, 3515, 3516, 3517, 3518/1, 3518/3, 3519, 3520, 3521, 3522, 3523/1, 3523/2, 3524/1, 3524/2, 3525, 3528, 3529, 3530, 3533, 3534, 3535, 3536, 3537, 3538, 3596, 3597, 3598, 3599, 3600, 3601, 3602, 3603 К. О. Кладово.

Слика 3: Положај контролних ровова, геосонди и геопозиционирани трагови кретања приликом археолошког рекогносцирања катастарске општине Кладово

У оквиру наведених катастарских парцела катастарске општине Кладово спроведено је детаљно археолошко рекогносцирање читавог простора предвиђеног за изградњу соларне електране. Стручни тим је пешачким прегледом обишао цео обухват, у циљу утврђивања да ли површински налази указују на потенцијално постојање археолошких остатака. На слици 3, приказана је

маршрута (*GPS* трагови) која је коришћена током обиласка терена, при чему је размак између трака износио од 20 до 30 метара, чиме је обезбеђена потпуна покривеност подручја.

Целокупан простор на којем су предвиђени земљани радови налази се на обрадивом земљишту. Значајна олакшавајућа околност била је та што су усеви у том тренутку већ били убрани, што је омогућило јаснији увид у површински слој. Рекогносцирање није открило ниједан индикатор који би могао указивати на присуство археолошких остатака на овом подручју.

У истом периоду, истраживања је спроводило и предузеће „Геомеханика“ из Београда, које нам је, уз несебичну сарадњу, омогућило насумично копање контролних ровова ради провере стратиграфије терена и потенцијалног присуства археолошких остатака на већим дубинама. Урађено је седам контролних сонди. Резултати ових испитивања показали су да је земљиште археолошки стерилно – у контролним рововима, осим обрадиве површине, нису пронађени трагови људских активности. Поред тога, компанија „Геомеханика“ спровела је и геосондажна испитивања и бушења, која су се одвијала под надзором археолога из Републичког завода за заштиту споменика културе. У оквиру катастарске општине Кладово извршено је укупно 15 бушења. Ниједан узорак није указао на слојеве земљишта који би могли бити повезани са људским активностима из прошлости или културним наслеђем.

Контролни ровови, геосондажна испитивања, као и површински изглед читавог простора, детаљно су документовани и фотографисани, а одређене фотографије су приложене у овој студији (слика 4).

Закључак: На основу спроведених археолошких и геомеханичких истраживања, утврђено је да на подручју катастарске општине Кладово нема доказа који указују на присуство археолошких остатака. Сходно томе, не очекује се да ће изградња соларне електране на овом простору наићи на археолошке проблеме. Ипак, имајући у виду да је немогуће са сигурношћу искључити могућност откривања непознатих налазишта испод површинских слојева, препоручује се повремени археолошки надзор током земљаних радова како би се спречила евентуална угрожавања археолошког наслеђа.

Слика 4: Контролни ровови, геосондажна испитивања, као и површински изглед читавог простора на простору предвиђеном за изградњу у КО Кладово

На простору катастарске општине Подвршка, обухват соларне електране се простира на следећим катастарским парцелама: к.п. бр. 2340/1, 2340/2, 2340/3, 2340/4, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2381/1, 2381/1, 2384, 2385, 2386, 2387/1, 2387/2, 2387/3, 2393/1, 2393/2, 2394/1, 2394/2, 2395, 2396, 2397, 2398, 2400/1, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2423, 2424, 2425, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432/1, 2432/2, 2432/3, 2432/4, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2442, 2444, 2445, 2446, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452/1, 2452/2, 2461, 2462, 2464, 2465, 2466, 2467, 2649, 2470, 2471, 2472/1, 2472/2, 2473, 2474, 2475, 2476, 2482, 2483/2, 2485/2, 2486, 2487, 2489, 2490, 2491,

2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2498/2, 2498/3, 2498/5, 2498/6, 2498/8, 2498/9, 2498/11, 2498/13, 2499
К. О. Подвршка.

Слика 5: Положај контролних ровова, геосонди и геопозиционирани трагови кретања приликом археолошког рекогносцирања катастарске општине Подвршка

У катастарској општини Подвршка, спроведено је детаљно археолошко рекогносцирање целокупног подручја предвиђеног за изградњу соларне електране. Стручни тим је пешачким прегледом обишао цело подручје како би утврдио постојање површинских налаза који би могли указивати на могуће археолошке остатке. На слици 5 приказана је коришћена рута током обиласка терена, са размаком између трака од 20 до 30 метара, што је омогућило детаљно покривање терена.

Подручје обухваћено земљаним радовима већином је обрадиво земљиште, што је олакшало процес истраживања и омогућило добру видљивост. Олакшавајућа околност била је и чињеница да су усеви били убрани, што је омогућило бољи преглед терена. Међутим, део терена био је прекривен шумом, али овај фактор није значајно ометао рад, те је преглед био у потпуности успешан. Током рекогносцирања, нису пронађени никакви показатељи који би указивали на присуство археолошких налаза.

Паралелно са археолошким истраживањем, предузеће „Геомеханика“ спроводила је испитивање земљишта, при чему је тим археолога имао прилику да учествује у насумичном ископавању контролних ровова. Урађена су три контролна рова. Циљ ових ровова био је да се истражи могућа стратиграфија терена и утврди да ли постоје археолошки остаци на већим дубинама. Резултати ових истраживања показали су да није било трагова људских активности у земљишту, те су сви слојеви у контролним рововима били археолошки стерилни. Поред тога, предузеће „Геомеханика“ је изводила геосондажна испитивања и бушења у присуству археолошког надзора из Републичког завода за заштиту споменика културе. На подручју катастарске општине Подвршка извршено је укупно 8 бушења. Ниједан од узорака није указао на слојеве земљишта који би били повезани са људским активностима из прошлости или археолошким налазима.

Контролни ровови, геосондна испитивања, као и визуелни преглед терена, детаљно су документирани и фотографисани, а одређене фотографије су укључене у ову студију (слика 6).

Закључак: На основу резултата археолошког рекогносцирања, као и испитивања која су спроведена у сарадњи са предузећем „Геомеханика“, утврђено је да на подручју катастарске општине Подвршка не постоје археолошки остаци. С обзиром на ове резултате, изградња соларне електране на овом простору не би требала да наиђе на археолошке проблеме. Ипак, како не можемо са потпуном сигурношћу искључити могућност открића неочекиваних налаза, препоручује се повремене археолошки надзор током земљаних радова.

Слика 6: Положај контролних ровова, геосонди и геопозиционирани трагови кретања приликом археолошког рекогносцирања катастарске општине Подвршка

На простору катастарске општине Речица, обухват соларне електране се простира на следећим катастарским парцелама: к. п. бр. 3, 4, 5, 6, 7/1, 7/2, 8, 9, 11, 12, 13, 22, 23, 24, 25, 44, 45, 46, 47/1, 47/2, 28, 69/2, 78/1, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 84, 95, 96, 97/1, 97/2, 98, 99, 100, 101/1, 101/2, 105, 107, 115, 117/1, 117/2, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 141, 144, 147, 148, 180, 181, 182, 236/1, 236/2, 236/3, 236/4, 236/5, 241/1, 241/2, 241/3, 245/1, 245/2, 245/3, 246, 247, 248, 249, 250, 251/1, 251/3, 252/1, 252/3 К. О. Речица.

Слика 7: Положај контролних ровова, геосонди и геопозиционирани трагови кретања приликом археолошког рекогносцирања катастарске општине Речица

У катастарској општини Речица спроведено је систематско археолошко рекогносцирање целокупног простора предвиђеног за изградњу соларне електране. Истраживачки тим је детаљно обишао подручје, корачајући у паралелним тракама размакнутим на растојању од 20 до 30 метара. На основу GPS података, праћена путања истраживања приказана је на приложеној мапи (слика 7).

Подручје је претежно обрадиво земљиште, што је знатно олакшало преглед. На целој површини није пронађено никаквих површинских артефаката или других назнака археолошких остатака. За разлику од прве две катастарске општине, овде је посебну пажњу изазвала структура троугластог облика, примећена на сателитским снимцима са Google Earth-а (слика 8). Њен облик и димензије подсећали су на римска утврђења слична онима описаним у литератури, попут локалитета Каљаје код Радиновца и Рујковца у близини Лебана и Медвеђе. Како би се прецизно утврдило порекло ове структуре, у сарадњи са предузећем „Геомеханика“, изведена су два контролна рова на локацији означеној на сателитским снимцима. Испитивањем стратиграфије утврђено је да су сви земљани слојеви археолошки стерилни. Према исказима локалног становништва, као и на основу прегледа топографских карата, ова формација је највероватније настала услед деловања атмосферских вода, које су формирале ерозионе канале. Поред провере ове структуре, на подручју катастарске општине Речица изведено је укупно шест контролних ровова и девет геосондних бушења. Сва истраживања су обављена под археолошким надзором. Резултати су потврдили да ниједан од узорака није садржао трагове људске активности или археолошке материјале.

Слика 8: Структура троугаоног облика уочена на сателитским снимцима (извор: Google Earth)

Сви аспекти рада, укључујући пешачко истраживање, сателитске анализе, ископавање ровова и геосондна бушења, пажљиво су документовани а неки од детаља илустровани у студији (слика 9).

Закључак: Анализом овог простора утврђено је да не постоје археолошки остаци који би представљали препреку за изградњу соларне електране. Иако су резултати истраживања потврдили одсуство археолошких налаза, препоручује се повremени надзор археолога током земљаних радова, како би се реаговало у случају неочекиваних открића.

Слика 9: Контролни ровови, геосондажна испитивања, као и површински изглед читавог простора на простору предвиђеном за изградњу у КО Речица

На простору катастарске општине Вајуга, обухват соларне електране се простира на следећим катастарским парцелама: к. п. бр. 2, 4, 6/1, 6/2, 7, 8/1, 8/2, 8/3, 8/4, 9, 10/1, 10/2, 11/2, 11/3, 12, 13/1, 13/4, 13/6, 14/1, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 28, 29, 30/1, 30/2, 31, 41, 42, 43, 46, 47, 2200, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208/1, 2208/2, 2210, 2211/1, 2213, 2214, 2215, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2225, 2226, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2252, 2256, 2257, 2258 К. О. Вајуга.

Слика 10: Положај контролних ровова, геосонди и геопозиционирани трагови кретања приликом археолошког рекогносцирања катастарске општине Вајуга

Истраживања у катастарској општини Вајуга обухватила су како археолошко рекогносцирање, тако и сондирање и ископавање контролних ровова (слика 10). Ова зона се издваја као специфична у односу на претходне, јер је њен најјужнији део, у дужини од око 500 метара, прекривен густом вегетацијом која је онемогућила пешачко истраживање. Овај простор припада парцели к.п. бр. 2258. и налази се на природној тераси која је географски врло погодна за насељавање. Такве терасе, смештене узвишено у односу на околни терен, са добром видљивошћу и приступом воденим изворима, често су током прошлости коришћене као места за изградњу насеља. С обзиром на ову погодну локацију, неопходно је предвидети обавезно археолошко праћење током земљаних радова у овој зони како би се на време идентификовали евентуални налази. Упркос неприступачном терену, како би се добиле барем неке информације, у непосредној близини ове зоне изведена је једна геосонда и један контролни ров. Геосонда није открила ниједан слој или узорак који би указивао на људске активности у прошлости, док је контролни ров, иако детаљно испитан, такође показао археолошки стерилне слојеве.

Зона Вајуга је занимљива и због појаве мањих концентрација камења и ситних фрагмената опеке на парцелама к.п. бр. 2222 и 2223. Иако су количине овог материјала релативно мале и нису праћене налазима малтера, керамике или другог археолошког материјала, одлучено је да се у овом делу изведе контролни ров како би се проверило да ли се испод ових површинских налаза налазе археолошки слојеви. Резултати су показали да испод камења и опеке нема стратиграфских слојева који би указивали на постојање археолошких остатака.

На целокупном простору катастарске општине Вајуга изведено је укупно седам геосондних бушења и три контролна рова. Сви налази и резултати показују да, осим поменутих површинских фрагмената камења и опеке, нема других назнака археолошког материјала или слојева (слика 11).

Закључак: На основу изведених истраживања, простор катастарске општине Вајуга је углавном археолошки стерилан, али због повољног положаја парцеле к.п. бр. 2258 и њене недовољне истражености, препоручује се обавезно археолошко праћење током свих будућих земљаних радова на овој катастарској парцели. Ова мера ће осигурати заштиту евентуалних археолошких остатака, уколико до њиховог открића дође током радова.

Слика 11: Контролни ровови, геосондажна испитивања, као и површински изглед читавог простора на простору предвиђеном за изградњу у КО Вајуга

Сажетак истраживања и предлог мера заштите

На основу изведених археолошких истраживања у оквиру четири катастарске општине на парцелама предвиђеним за изградњу соларне електране (КО Кладово, КО Подвршка, КО Речица и КО Вајуга), закључено је следеће:

- **Кладово:** Простор је у потпуности археолошки испитан, укључујући рекогносцирање, контролне ровове и геосондна бушења. Нису пронађени никакви површински налази, а ни дубински слојеви нису показали знаке људских активности.
- **Подвршка:** Слично као у Кладову, ни овде нису пронађени докази о археолошким остацима. Истраживања су обухватила комплетно рекогносцирање, уз повремене зоне са густом вегетацијом која је делимично отежала рад, као и дубинске анализе које су биле стерилне.
- **Речица:** Поред рекогносцирања и дубинских анализа, на основу сателитских снимка идентификована је троугласта структура која је могла да подсећа на могуће римско утврђење. Контролни ровови и геосондна бушења на тој локацији нису показала постојање археолошких слојева. Локални становници и топографска анализа указују да се структура вероватно формирала услед ерозије изазване кишницом.
- **Вајуга:** Ова зона је делимично испитана због густе вегетације на парцели к.п. бр. 2258. Док су остале зоне биле археолошки стерилне, на парцелама к.п. бр. 2222 и 2223 забележена је мања концентрација камена и ситних фрагмената опеке. Међутим, контролни ровови нису показали дубинске археолошке слојеве. Положај парцеле к.п. бр. 2258 на природној тераси географски је погодан за могуће историјско насељавање, што ову локацију чини посебно осетљивом.

Предлог мера заштите:

Катастарске општине Кладово, Подвршка и Речица: С обзиром на то да није утврђено постојање археолошких налаза ни у површинским ни у дубинским слојевима, предлажу се опште мере заштите у складу са Члановима 109 и 110 Закона о културним добрима:

- Уколико се током радова наиђе на археолошке налазе, радови се морају одмах обуставити, а надлежни завод за заштиту споменика културе мора бити обавештен.
- Инвеститор је обавезан да обезбеди средства за истраживање, заштиту и евентуалну презентацију добара у случају њиховог откривања.

Катастарска општина Вајуга:

- За парцелу к.п. бр. 2258, због густе вегетације и непотпуне истражености, као и због географски погодног положаја, препоручује се обавезно присуство археолошког надзора током извођења земљаних радова. Ова мера ће омогућити правовремену заштиту у случају откривања евентуалних археолошких остатака.
- На осталим парцелама у овој катастарској општини примењују се опште мере заштите, у складу са законским одредбама.

Закључак: Иако резултати истраживања указују на генералну археолошку стерилност у већини зона, парцела к.п. бр. 2258 захтева посебну пажњу због свог положаја и непотпуне истражености. Предложене мере заштите обезбеђују равнотежу између изградње соларне електране и заштите културног наслеђа, у складу са законом и добром праксом.

3.3.2 Историјско уметничко културно наслеђе

На посматраном простору нема објеката који би потенцијално могли да имају историјско уметничке вредности.

3.3.3 Народно градитељство

На посматраном простору нема објеката који би потенцијално могли да имају историјско уметничке вредности.

3.3.4 Знаменита места и меморијални споменици

На посматраном простору нема објеката који би потенцијално могли да имају меморијалне вредности.

Закључак: На простору на коме је планирана изградња соларне електране са инфраструктурним објектима и прикључцима нису присутни објекти историјско уметничког наслеђа, народног градитељства, као ни знаменита места и меморијални споменици. Стога није потребно издавати мере техничке заштите за озраду планског документа који се односе на ове врсте културног наслеђа.

4 Предлог мера техничке заштите

4.1 Посебне мере техничке заштите на основу истраживања простора

- Уколико се током радова наиђе на археолошке налазе, радови се морају одмах обуставити, а надлежни завод за заштиту споменика културе мора бити обавештен.
- Инвеститор је обавезан да обезбеди средства за истраживање, заштиту и евентуалну презентацију добара у случају њиховог откривања.
- За к.п. бр. 2258 КО Вајуга, због густе вегетације и непотпуне истражености, као и због географски погодног положаја, препоручује се обавезно присуство археолошког надзора током извођења земљаних радова.

ЛИТЕРАТУРА

- Булатовић, А., Капуран, А. и Јањић, Г. 2013. *Неготин. Културна стратиграфија праисторијских локалитета Неготинске Крајине*, Београд-Неготин: Археолошки институт и Музеј Крајине.
- Гарашанин, М., Васић, М. и Вујовић, Г. 1984. Трајанов мост-Castrum Pontes, извештај о археолошким истраживањима у 1980. години, у: *Берданске свеске* II, ур. Владимир Кондић, 25-85, Београд: Археолошки институт.
- Радичевић, Д. 2008. Периодизација позносредњовековних некропола у доњем српском Подунављу, *Старинар* LVIII, 197-212.
- Шпехар, П. 2023. Обнова Византијског лимеса у светлу нових археолошких истраживања Егете, у: *Ниш и Византија XXI*, ур. Миша Ракоција, 143-156, Ниш: Град Ниш, Универзитет у Нишу, Православна Епархија нишка и Нишки културни центар.
- Antonović, D., Vitezović, S. i Šarić, J. 2019. The Early Neolithic Settlement at Velesnica: Lithic and Osseous Industries, у: *Papers in Honour of Rastko Vasić 80th Birthday*, ур. Филиповић, Б., Булатовић, А. и Капуран, А., 63-70. Belgrade: Institute of Archaeology.
- Cermanović-Kuzmanović, A. 1968. Antički lokaliteti u Tekiji i njenoj okolini, *Arheološki pregled* 10, 57-61.
- Janković, Đ. i Janković M., 1975. Rimski bunar, Tekija, *Arheološki pregled* 17, 150-152.
- Jovanović, B. 2008. Micro-regions of the Lepenski Vir culture: Padina in the Upper Gorge and Hajdučka Vodenica in the Lower Gorge of the Danube, *Documenta Praehistorica* 35, 289-324.
- Kapuran, A. 2014. *Praistorijski lokaliteti u severoistočnoj Srbiji*, Београд: Археолошки институт.
- Korać, M. 2018. *Kasnoantička i ranovizantijska utvrđenja Ljubičevac i Ušće Slatinske reke*, Београд: Археолошки институт.
- Mihailović, D. 2014. *Paleolit na centralnom Balkanu. Kulturne promene i populaciona kretanja*, Београд: Српско археолошко друштво.
- Mladenović, O. i Janjić, G. 2021. Systematic archaeological survey of the Danubes' right bank from Kladovo to Prahovo, *Етно-културолошки зборник XXIV*, 9-47.
- Pavlović, S. 1968. Tekija - temelji stare crkve, *Arheološki pregled* 10, 61-61.
- Popović, B. 2022. Glamija - Rtkovo, New considerations, *Arheologija i prirodne nauke* 18, 59-72.
- Stanojlović, A., Ivkov-Dzigurski, A., i Dragin, A. 2010. The lack of interpretation at fortresses along the Danube in Serbia, *Geographia Timisiensis* 19/2, 185-196.
- Špehar, P. 2010. *Materijalna kultura iz ranovizantijskih utvrđenja u Đerdapu*, Београд: Археолошки институт.
- Todorović, J. 1968. Rekognosciranja i sondažna iskopavanja praistorijskih lokaliteta na relaciji Trajanova tabla - Tekija - Sip, *Arheološki pregled* 10, 57-58.